

PŘÍRUČKA K LISTINĚ ZÁKLADNÍCH PRÁV EU

PRAKTICKÝ PRŮVODCE PRO ADVOKÁTY

prosinec 2024

1.1. Právo Evropské unie a základní práva

Dodržování lidských práv je jednou ze základních hodnot Evropské unie. Podle čl. 2 SEU je Evropská unie „založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin“. Základním požadavkem, aby se stát mohl ucházet o členství v EU, je podpora a uznávání těchto zásad (čl. 49 SEU). Členské státy musí kromě toho tyto zásady dodržovat a chránit a jejich případné porušení může vést k uplatnění sankcí stanovených v článku 7 SEU.

Původní smlouvy Evropského společenství ochranu základních práv neupravovaly. V té době nebylo zavedení nástrojů na ochranu lidských práv považováno za nezbytné pro vytvoření společného trhu. O několik desetiletí později Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „SDEU“) zaručil ochranu základních práv při uplatňování unijního práva tím, že je uznal jako obecné právní zásady v rámci tohoto právního systému.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1969, *Stauder v. City of Ulm - Sozialamt*, C-29/69,

ECLI:EU:C:1969:57

E. Stauder byl příjemcem příspěvku sociálního zabezpečení pro válečné invalidy. Na základě rozhodnutí 69/71/EHS měl E. Stauder právo na nákup másla za zvýhodněné ceny. K získání másla bylo třeba předložit kupón se jménem a adresou příjemce. E. Stauder se domníval, že požadavek, aby bylo jméno příjemce uvedeno na výše uvedeném kupónu jako podmínka pro nákup másla, porušuje jeho důstojnost. A proto podal příslušnou žalobu.

Soudní dvůr EU měl za to, že ze správného výkladu evropského předpisu nevyplývá povinnost, aby bylo na kupónu uvedeno jméno. Jedním z hlavních argumentů jeho rozhodnutí bylo to, že jsou lidská práva součástí obecných zásad unijního práva.

„3. Pokud je určité rozhodnutí určeno všem členským státům, pak nutnost jednotného použití, a tudíž i jednotného výkladu znemožňuje posuzovat jednu verzi textu odděleně, nýbrž vyžaduje výklad jednak na základě skutečného úmyslu svého autora a jednak s ohledem na cíl, který sleduje, a to zejména ve světle všech [...] jazykových verzí. [...] 7. Při takovém způsobu výkladu nejsou základní lidská práva vyplývající z obecných zásad komunitárního práva a chráněná Soudem uvedeným ustanovením dotčena.“

SDEU vzal navíc v úvahu ústavní tradice společné členským státům, zohlednil rovněž ustanovení, která nabízejí mezinárodní nástroje týkající se ochrany lidských práv, z nichž v mnoha svých rozsudcích odkazuje zejména na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. prosince 1970, *Internationale Handelsgesellschaft mbH v. Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, C-11/70, ECLI:EU:C:1970:114

V této věci, známé také jako *Solange I*, byla vznesena otázka rozporu mezi vnitrostátním a unijním právem. Společná zemědělská politika stanovila jako podmínku pro získání vývozních licencí složení peněžní částky. Pokud by vývoz nebyl uskutečněn během doby platnosti licence, tato peněžní částka by propadla. Společnost Internationale Handelsgesellschaft mbH tvrdila, že tento systém udělování licencí porušuje její právo podnikat zakotvené v německé ústavě. Německý správní soud předložil SDEU předběžnou otázku.

Přestože v konkrétním případě neshledal žádné porušení práv, SDEU uvedl, že vnitrostátní právo (i v rovině ústavního práva) nemůže být kontrolním parametrem unijního práva:

„3. Odvolání se na právní normy nebo pojmy vnitrostátního práva za účelem posouzení platnosti opatření přijatých orgány Společenství by mělo nepříznivý dopad na jednotnost a účinnost komunitárního práva. Platnost takových opatření lze posuzovat pouze s ohledem na komunitární právo. Právo vytvořené Smlouvou, tedy autonomním pramenem práva, by nemělo být vzhledem ke své zvláštní povaze převáženo vnitrostátními právními předpisy jakéhokoli charakteru, pokud nemá ztratit svůj charakter komunitárního práva a pokud nemá být zpochybněn právní základ Společenství samotného. [...]”.

Tyto ústavní texty však mohou přispět k rozšíření obecných právních zásad:

„4. Je však třeba přezkoumat, zda nebyla opomenuta nějaká analogická záruka vlastní komunitárnímu právu. Dodržování základních práv totiž tvoří nedílnou součást obecných právních zásad chráněných Soudním dvorem. Ochrana těchto práv, ačkoli vychází z ústavních tradic společných členským státům, musí být zajištěna v rámci struktury a cílů Společenství. Je tedy třeba ověřit, zda systém vyžadující složení peněžité částky neporušil práva základní povahy, jejichž dodržování musí být zajištěno v právním systému Společenství, a to s ohledem na pochybnosti vyjádřené Verwaltungsgericht (správním soudem).“

S postupným zaváděním věcných odkazů na smlouvy se judikatura zabývající se otázkami lidských práv rozšiřovala. V roce 2000 bylo dosaženo politické shody nad obsahem Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“), která má od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost stejnou právní sílu jako ostatní primární unijní právo.

Listina základních práv EU, označovaná některými jako Listina práv EU po vzoru Spojených států, stanoví v rámci právního řádu Evropské unie komplexní spektrum občanských, politických, hospodářských, sociálních a dalších modernějších kategorií práv.

V současné době má Listina postavení právně závazného nástroje. Jak již bylo uvedeno, přijetí Listiny není první aktivitou EU v oblasti lidských práv. To je důležitá poznámka, neboť Listina často není vnímána jako dokument, který vytváří a formuluje nová práva. Jejím účelem je spíše stvrdit práva, která již v unijním právu existují. Nicméně výslovná formulace některých práv v Listině nemá v mezinárodním právu ani v jiných nástrojích v oblasti lidských práv obdoby. Obsahu některých z těchto práv se budeme věnovat v této příručce.

Hlavní přínos Listiny však spočívá v méně vzdálených okolnostech: samotná hlavní výhoda dokumentu vyplývá ze skutečnosti, že EU má k dispozici nástroj obsahující závazný soubor jasně a transparentně formulovaných práv.

Je však třeba vědět, že uplatňování těchto práv zjevně není univerzální. Ustanovení této Listiny se uplatní pouze v předem vymezených situacích,

Článek 6 SEU

uvádí prostředky na ochranu práv, jako jsou: Listina se stejnou právní silou jako Smlouvy; budoucí přistoupení EU k EÚLP; a obecné zásady unijního práva, které vyplývají z ústavních tradic společných členským státům a záruk EÚLP.

Komu je Listina prospěšná?

Občané EU nejsou jediní, kdo může této ochrany využít: na Listinu se mohou odvolávat i občané třetích států a osoby bez státní příslušnosti. Ochrany, kterou Listina poskytuje, využívají s ohledem na některá práva také právnické osoby.

kdy členské státy EU nebo orgány Unie *provádějí unijní právo* (článek 51 Listiny). Jak se dozvíme níže, co v konkrétním případě představuje „provádění unijního práva“, je často složitá otázka, která si vyžádala vyjasnění ze strany SDEU.

Nicméně tato relativně omezená oblast působnosti Listiny se ukázala být také příležitost, jak vnést lidská práva a jejich ochranu do oblastí, kde státy dříve žádná práva přiznat nehodlaly. Uvedme na tomto místě příklad, který ilustruje jedinečnost Listiny a to, jak může být skutečně využita v právní praxi.

Například otázky migrace jsou obecně vnímány jako záležitost vnitrostátní pravomoci (často se uvádí, že migrace je výlučnou pravomocí suverénních států). Tuto úvahu posiluje skutečnost, že žádný jiný všeobecně použitelný nástroj v oblasti lidských práv neklade na práva související s migrací velký důraz. Ani Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) v souvislosti s Evropskou úmluvou o lidských právech (dále jen „EÚLP“) neopomíná ve svých rozsudcích týkajících se přistěhovalectví zdůrazňovat, že státy mají podle mezinárodního práva právo rozhodovat o pobytu cizinců na svém území a že EÚLP neobsahuje žádné právo, které by se týkalo výhradně migrace. SDEU však uvedl, že článek 47 Listiny poskytuje právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces každému, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny. Praktickým důsledkem práva podle článku 47 Listiny je přístup jednotlivce k nezávislému a nezávislému soudu zřízenému zákonem, a to včetně osob cizí státní příslušnosti, které žádají o krátkodobé vízum za účelem vstupu do Evropské unie.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. prosince 2017, Soufiane El Hassani v. Minister Spraw Zagranicznych, C-403/16, ECLI:EU:C:2017:960

S. El Hassani podal u konzula Polské republiky v Rabatu žádost o krátkodobé vízum, neboť měl v úmyslu navštívit v Polsku svou manželku a dítě, kteří jsou polskými státními příslušníky. Žádost i následné odvolání proti zamítnutí žádosti o udělení víza však konzul zamítl z důvodu, že neměl žádnou jistotu o záměru S. El Hassaniho opustit území Polska před uplynutím doby platnosti jeho víza. S. El Hassani podal žalobu proti zamítnutí žádosti o udělení víza u Krajského správního soudu ve Varšavě, který ji zamítl s odůvodněním, že podle tehdy platných polských právních předpisů neměly polské soudy pravomoc k rozhodování o žalobě podané proti rozhodnutí konzula o zamítnutí žádosti o udělení víza. S. El Hassani se obrátil na polský Nejvyšší správní soud, který k Soudnímu dvoru EU podal žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

SDEU dospěl k závěru, že ustanovení sekundárních právních předpisů (konkrétně ustanovení vízového kodexu), vykládaná s ohledem na článek 47 Listiny ukládá členským státům povinnost zaručit v určitém stadiu řízení možnost předložit věc, která se týká pravomocného rozhodnutí o zamítnutí žádosti o udělení víza, k soudu.

„36. Ačkoliv je pravda, že vnitrostátní orgány mají při zkoumání žádostí o víza široký prostor pro uvážení, pokud jde o podmínky uplatňování důvodů zamítnutí stanovených vízovým kodexem a hodnocení relevantních okolností, nic to nemění na tom, že takový prostor pro uvážení nemá žádný vliv na skutečnost, že tyto orgány přímo uplatňují ustanovení unijního práva.

37. Z toho vyplývá, že se Listina uplatní, pokud členský stát přijímá rozhodnutí o zamítnutí žádosti o udělení víza podle čl. 32 odst. 1. vízového kodexu.

39. Článek 47 druhý pododstavec Listiny stanoví, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána

nezávislým a nestranným soudem. Dodržení tohoto práva předpokládá možnost následně podrobit rozhodnutí správního orgánu, který sám nesplňuje podmínky nezávislosti a nestrannosti, přezkumu soudem, který musí mít mimo jiné pravomoc rozhodovat o všech relevantních otázkách [...]

41. Z toho vyplývá, [...] že článek 47 Listiny ukládá členským státům povinnost zaručit v určitém stadiu řízení možnost předložit věc, která se týká pravomocného rozhodnutí o zamítnutí žádosti o udělení víza, k soudu.“

Pro mnoho členských států to byla praktická výzva, aby se zasadily o změnu svých právních předpisů. Vzhledem k tomu, že problematika krátkodobých víz vydávaných cizincům je prováděním unijního práva, lze na ni použít Listinu, včetně jejího článku 47.

To je jen jeden z mnoha praktických přínosů Listiny, který ukazuje, že standardy ochrany EU mohou jít nad rámec toho, co zaručují jiné nástroje v oblasti lidských práv. Například EÚLP zajišťuje právo na spravedlivý proces a přístup k soudu výslovně pouze v případě trestních a občanskoprávních věcí. Nicméně inovativnost Listiny zde nekončí. Listina obsahuje několik nově formulovaných práv, která se v jiných nástrojích v oblasti lidských práv, včetně EÚLP, výslovně nevyskytují. Listina například chrání právo jednotlivce na důstojnost, právo na řádnou správu a zcela unikátně také výslovně hovoří jak o právu na ochranu údajů, tak o právu jednotlivce na azyl.

Listina obsahuje celkem 54 článků s právy rozdělenými do 7 kapitol. Práva jsou rozdělena do šesti hlavních okruhů:

- Důstojnost, včetně práva na lidskou důstojnost, práva na život, práva na nedotknutelnost lidské osobnosti, zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu a zákazu otroctví a nucené práce.
- Svobody, mezi které patří právo na svobodu a bezpečnost, respektování soukromého a rodinného života, ochrana osobních údajů, právo uzavřít manželství a právo založit rodinu, svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání, svoboda projevu a informací, svoboda shromažďování a sdružování, svoboda umění a věd, právo na vzdělání, právo svobodné volby povolání a právo pracovat, svoboda podnikání, právo na vlastnictví, právo na azyl a ochrana v případě vystěhování, vyhoštění nebo vydání.
- Rovnost, která pokrývá práva na rovnost před zákonem, zákaz diskriminace, kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost, rovnost žen a mužů, práva dítěte, práva starších osob a začlenění osob se zdravotním postižením.
- Solidarita, která zahrnuje právo pracovníka na informování a na projednávání v podniku, právo na kolektivní vyjednávání a akce, právo na přístup ke službám zaměstnanosti, ochranu v případě neoprávněného propuštění, slušné a spravedlivé pracovní podmínky, zákaz dětské práce a ochranu mladých lidí při práci, rodinný a pracovní život, sociální zabezpečení a sociální pomoc, ochranu zdraví, přístup ke službám obecného hospodářského zájmu, ochranu životního prostředí a ochranu spotřebitele.

- Občanská práva: právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu, právo volit a být volen v obecních volbách, právo na řádnou správu, právo na přístup k dokumentům, Evropský veřejný ochránce práv, petiční právo k Evropskému parlamentu, volný pohyb a pobyt, diplomatická a konzulární ochrana.
- Soudnictví, v rámci kterého je přiznáno právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces, presumpce nevinu a právo na obhajobu, zásady zákonnosti a přiměřenosti trestných činů a trestů a právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin.

Na základě uznání těchto základních práv v Listině může být každé z nich předmětem legislativní úpravy, která upřesní jeho obsah a rozsah. Několik základních práv uvedených v Listině se vztahuje pouze na občany EU, zejména: právo pracovat a právo svobodné volby povolání (čl. 15 odst. 1) nebo svoboda podnikání (čl. 16).

Sedmá kapitola je mnohými vnímána jako nejvýznamnější: její čtyři články stanoví pravidla výkladu a použití práv uvedených v Listině. Jak bude podrobně vysvětleno níže, podle článku 51 se Listina použije pouze v situacích, kdy je uplatňováno unijní právo; stejné ustanovení rovněž opakuje, že Listina nevytváří žádné nové pravomoci Unie. Článek 52 Listiny dále připomíná zásady zákonnosti a přiměřenosti. Totéž ustanovení odkazuje na EÚLP a uvádí, že ochrana poskytovaná Listinou nesmí být nižší než standard zakotvený v EÚLP. Nic však v Listině nebrání tomu, aby tento standard byl ještě vyšší.

1.2. Postavení Listiny v unijním právu

Pokud jde o oblast použití, článek 51 Listiny stanoví, že orgány a jiné subjekty Unie, jakož i členské státy jsou Listinou vázány pouze tehdy, pokud uplatňují unijní právo. Totéž ustanovení zdůrazňuje, že Listina nerozšiřuje pravomoci a poslání svěřené smlouvami.

Podle čl. 51 odst. 1 je Listina „při dodržení zásady subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie“. Proto jsou mezi adresáty zahrnuty všechny subjekty zřízené Smlouvami nebo sekundárními právními předpisy.

Každodenní praxe v rámci EU nám poskytuje několik příkladů porušování základních práv institucionálním rámcem EU. Například:

- přijetí právního aktu (směrnice nebo nařízení), který neposkytuje odpovídající záruky, pokud jde o zacházení s osobními údaji,
- odmítnutí přístupu k určitým dokumentům,
- šetření úředníků Komise, jehož cílem je zjistit porušení pravidel hospodářské soutěže, které je však v rozporu s právem na respektování soukromého života.

Článek 13 SEU

Orgány Unie jsou: Evropský parlament, Evropská rada, Rada, Evropská komise, Soudní dvůr Evropské unie, Evropská centrální banka a Účetní dvůr.

Členské státy jsou rovněž povinny dodržovat Listinu, ale pouze „při provádění unijního práva“. Pokud jde o pojem „stát“, je třeba jej chápat v širším smyslu. Proto jsou mezi adresáty zahrnuty jak ústřední orgány, tak regionální nebo místní orgány a subjekty veřejné moci. Listina je rovněž závazná pro členské státy, pokud jednají jako zaměstnavatelé.

Vzhledem k této subjektivní působnosti se lze na Listinu odvolat v případě jakéhokoli porušení základních práv vyplývajících z aktu přijatého orgány, institucemi a jinými subjekty EU. A také jednotlivci se mohou dovolávat ochrany poskytované Listinou v reakci na porušení vyplývající z vnitrostátního aktu provádějícího unijní právo. To znamená, že ochranu poskytovanou Listinou nelze vyvolat pouhým tvrzením, že se daný případ týká porušení základního práva.

Listiny se lze dovolávat pouze tehdy, pokud se na daný případ vztahuje jiné ustanovení primárního nebo sekundárního unijního práva než ustanovení samotné Listiny. Jinými slovy, musí existovat dostatečná souvislost mezi normou unijního práva a vnitrostátními akty nebo ustanoveními, které údajně Listinu porušují.

Listina se vztahuje na vnitrostátní opatření přijatá za účelem plnění povinností vyplývajících z unijního práva, jako jsou směrnice nebo nařízení EU. Vnitrostátní opatření, která byla přijata před vznikem povinnosti vyplývajících z unijního práva, kterou bylo třeba provést, mohou spadat do oblasti působnosti Listiny.

Listina podle svého čl. 51 odst. 2 nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie, ani nevytváří žádnou novou pravomoc či úkol pro Unii, ani nemění pravomoc a úkoly stanovené ve Smlouvách.

Základní práva zaručená v právním řádu Evropské unie jsou použitelná ve všech situacích upravených unijním právem. Pokud ustanovení unijního práva v dotčené oblasti neupravují určitý aspekt dané situace a neukládají členským státům s ohledem na tento aspekt žádnou konkrétní povinnost, vnitrostátní ustanovení přijaté členským státem k tomuto aspektu nespadá do oblasti působnosti Listiny a danou situaci nelze posuzovat z hlediska ustanovení Listiny.

Pojem „situace upravené unijním právem“ vykládá Soudní dvůr poměrně široce, musí však existovat jasná souvislost mezi dotčenou věcí a alespoň jedním ustanovením unijního práva jiným než ustanovením uvedeným v Listině.

„Prahové“ pravidlo

Uplatnění Listiny závisí na tom, zda se situace, ve které nebyla dodržena základní práva, řídí unijním právem. Je nezbytné, aby bylo možné identifikovat alespoň jedno konkrétní pravidlo unijního práva.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. května 2013, Åklagaren v. Hans Åkerberg Fransson, C-617/10,

ECLI:EU:C:2013:280

H. Å. Fransson údajně poskytl nesprávné údaje o svém příjmu a dani z přidané hodnoty. Po prvotních daňových sankcích bylo zahájeno trestní řízení pro závažný daňový únik. Obhajoba H. Å. Franssona byla

postavená na tom, že trestním řízením byla porušena zásada *ne bis in idem* stanovená v článku 50 Listiny. Věc byla postoupena SDEU s tím, že byla vznesena otázka pravomoci, zda případ spadá do oblasti působnosti unijního práva.

„19. Z ustálené judikatury Soudního dvora totiž v podstatě vyplývá, že základní práva zaručená v právním řádu Unie se uplatní ve všech situacích, které se řídí unijním právem, avšak nikoli mimo tyto situace. V tomto rámci již Soudní dvůr připomněl, že vnitrostátní právní úpravu, která nespadá do rámce unijního práva, nemůže posoudit z hlediska Listiny.“

Existenci unijního ustanovení nelze nahradit pouhou pravomocí EU. Je nutné, aby výkon pravomoci nabyl účinnosti a aby se ustanovení vyplývající z výkonu pravomoci EU vztahovalo na konkrétní případ.

Rozsudek Soudního dvora (Velkého senátu) ze dne 5. února 2015, C-117/14, Grima Janet Nisttahuz

Poclava v. Jose Maria Ariza Toledano, ECLI:EU:C:2015:60

Článek 30 například upravuje ochranu proti neoprávněnému propuštění. Evropská unie má pravomoc vyplývající ze Smluv upravit pravidla týkající se propouštění, ale dosud ji nevyužila. Proto nelze rozhodnutí o propuštění zaměstnance napadnout na základě článku 30 Listiny, pokud neexistuje žádná jiná souvislost s unijním právem.

G. J. Nisttahuz Poclava pracovala jako kuchařka pro hotelový podnik Taberna del Marqués. Její pracovní poměr na plný úvazek byl uzavřen pracovní smlouvou na dobu neurčitou podepsanou v roce 2013. Ve smlouvě byla uvedena zkušební doba v délce jednoho roku. Dopisem ze dne 31. května 2013 byla G. J. Nisttahuz Poclava informována, že od tohoto data již není zaměstnankyní podniku, jelikož úspěšně neabsolvovala zkušební dobu. Zaměstnankyně napadla délku zkušební doby s odvoláním na článek 30 Listiny.

Je třeba připomenout, že působnost Listiny, pokud jde o jednání členských států, je definována v jejím čl. 51 odst. 1, podle něhož jsou ustanovení Listiny určena členským státům, výhradně pokud uplatňují unijní právo. Je proto třeba dospět k závěru, že taková smlouva, jako je „pracovní smlouva na dobu neurčitou na podporu podnikatelů“ upravená španělským právem, není pracovní smlouvou na dobu určitou, která spadá do působnosti směrnice 1999/70. Z výše uvedeného vyplývá, že situace dotčená ve věci v původním řízení nespadá do působnosti unijního práva. Článek 30 se tedy nelze dovolávat.

Soukromé osoby mohou využít ochrany poskytované Listinou, dokonce v určitých případech jim Listina vytváří právní povinnosti.

Rozsudek Soudního dvora (Velkého senátu) ze dne 15. ledna 2014, Association de médiation sociale v. Union locale des syndicats CGT a ostatní, C-176/12, ECLI:EU: C:2014:2

Listina nemůže být použita přímo soukromou osobou proti jiné osobě:

Věc se týká směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/14/ES ze dne 11. března 2002, kterou se stanoví obecný rámec pro informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci v Evropském společenství a okruh osob, které je třeba zohlednit při stanovení počtu zaměstnanců podniku.

Článek 27 Listiny, s názvem „Právo pracovníka na informování a na projednávání v podniku“, stanoví, že pracovníci musí mít na vhodných úrovních zaručeno právo na včasné informování a projednávání v případech a za podmínek, které stanoví právo Unie a vnitrostátní právní předpisy a zvyklosti. Aby měl tento článek plný účinek, musí být upřesněn ustanoveními unijního nebo vnitrostátního práva. Ukáže-li se, že takové vnitrostátní ustanovení provádějící tuto směrnici, jako je článek L. 1111-3 francouzského zákoníku práce, je neslučitelné s unijním právem, nelze se tohoto článku Listiny dovolávat ve sporu mezi jednotlivci s cílem, aby uvedené vnitrostátní ustanovení nebylo použito.

Jedná se o spor mezi odborovými svazy a jejich zaměstnavatelem, sdružením Association de Médiation Sociale, týkající se zřízení zastoupení zaměstnanců, jako je volba zástupce zaměstnanců. Sdružení má za to, že má méně než jedenáct zaměstnanců a a fortiori méně než padesát zaměstnanců, a v důsledku toho není podle francouzské právní úpravy povinno uspořádat volby zástupce zaměstnanců. Domnívá se, že v souladu s článkem L. 1111-3 francouzského zákoníku práce, nejsou při stanovení počtu zaměstnanců zohledněni učni, osoby, se kterými je uzavřena smlouva na podporu zaměstnanosti v soukromém sektoru, osoby, se kterými je uzavřena smlouva na podporu zaměstnanosti ve veřejném sektoru a sektoru veřejného zájmu, a osoby, se kterými je uzavřena smlouva o zvyšování odborné kvalifikace. Sdružení AMS zpochybňuje takové jmenování. Má za to, že má méně než jedenáct zaměstnanců a a fortiori méně než padesát zaměstnanců, a v důsledku toho není podle relevantní vnitrostátní právní úpravy povinno přijímat taková opatření za účelem zastupování zaměstnanců, jako je volba zástupce zaměstnanců. K určení toho, zda sdružení dosahuje těchto prahových hodnot ve výši jedenácti nebo padesáti zaměstnanců, je totiž podle AMS třeba ze stanovení počtu jeho zaměstnanců vyloučit podle článku L. 1111-3 zákoníku práce učně, zaměstnance, se kterými je uzavřena smlouva na podporu zaměstnanosti v soukromém sektoru nebo smlouva na podporu zaměstnanosti ve veřejném sektoru a v sektoru veřejného zájmu, jakož i zaměstnance, se kterými je uzavřena smlouva o zvyšování odborné kvalifikace (dále jen „zaměstnanci, s nimiž jsou uzavřeny asistované smlouvy“).

Ze znění článku 27 Listiny tedy podle soudu jasně vyplývá, že aby měl tento článek plný účinek, musí být upřesněn ustanoveními unijního nebo vnitrostátního práva.

Zákaz stanovený v čl. 3 odst. 1 směrnice 2002/14 a určený členským státům, aby ze stanovení počtu zaměstnanců podniku vyloučily určitou kategorii zaměstnanců, kteří původně patřili mezi osoby, které je třeba při uvedeném stanovení počtu zohlednit, totiž nelze dovodit jakožto přímo použitelné právní pravidlo ze znění článku 27 Listiny ani z vysvětlení k uvedenému článku.

Podle SDEU se lze ustanovení Listiny, které samo o sobě postačuje k tomu, aby přiznalo právo jednotlivcům, dovolávat s cílem požadovat nepoužití rozporných vnitrostátních ustanovení i v řízeních mezi jednotlivci.

Rozsudek Soudního dvora (Velkého senátu) ze dne 17. dubna 2018, Vera Egenberger v. Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung ev, C-414/16, ECLI:EU:C:2018:257

Listina může být použita přímo soukromou osobou proti jiné osobě:

Věc se týká žádosti o odškodnění podané ze strany V. Egenberger z důvodu diskriminace na základě náboženského vyznání, již byla podle jejího názoru vystavena v rámci přijímacího řízení.

Zákaz jakékoli diskriminace na základě náboženského vyznání nebo víry má jakožto obecná zásada unijního práva imperativní povahu. Tento zákaz zakotvený v čl. 21 odst. 1 Listiny stačí sám o sobě k tomu, aby bylo jednotlivcům přiznáno právo uplatnitelné jako takové ve sporu v oblasti, na kterou se vztahuje unijní právo (pokud jde o zásadu zákazu diskriminace na základě věku).

Jako článek 21 Listiny, i její článek 47 týkající se práva na účinnou soudní ochranu, je sám o sobě dostačující a nemusí být upřesněn ustanoveními unijního práva nebo vnitrostátním právem k tomu, aby bylo jednotlivcům přiznáno právo uplatnitelné jako takové.

Pravidlo o nepoužití právních pravidel má zásadní význam v případě, že stát směrnicí neprovedl nebo ji provedl nesprávně, neboť podle ustálené judikatury se ani jasné, přesné a bezpodmínečné ustanovení směrnice, které má jednotlivcům přiznat práva nebo uložit povinnosti, nemůže samo o sobě použít v řízeních výlučně mezi soukromými osobami.

Rozsudek Soudního dvora (Velkého senátu) ze dne 6. listopadu 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften e.V. v. Tetsuji Shimizu, C-684/16, ECLI:EU: C:2018:874

V rámci této věci odmítl zaměstnavatel svému bývalému zaměstnanci vyplatit finanční náhradu za placenou dovolenou za kalendářní rok, kterou zaměstnanec nevyčerpal před ukončením svého pracovního poměru.

Právo každého pracovníka na placenou dovolenou za kalendářní rok zakotvené v čl. 31 odst. 2 Listiny tedy existuje jako právo kogentní a bezpodmínečné, přičemž k jeho bezpodmínečnosti není třeba, aby bylo konkretizováno v ustanoveních unijního či vnitrostátního práva, která pouze upřesňují konkrétní délku placené dovolené za kalendářní rok a případně určité podmínky pro její čerpání. Z toho vyplývá, že uvedené ustanovení samo o sobě zakládá pracovníkům právo uplatnitelné jako takové ve sporu proti jejich zaměstnavateli v situaci, na kterou se vztahuje unijní právo, a tudíž i Listina.

V případě, že nelze vykládat takovou vnitrostátní právní úpravu, jako je úprava dotčená ve věci v původním řízení, tak, aby byl zajištěn soulad s článkem 7 směrnice 2003/88 a čl. 31 odst. 2 Listiny, vyplývá z toho, že vnitrostátní soud, který rozhoduje o sporu mezi pracovníkem a jeho bývalým zaměstnavatelem, který má postavení jednotlivce, se musí zdržet aplikace uvedené vnitrostátní právní úpravy a zajistit, aby v případě, že tento zaměstnavatel není s to prokázat, že jednal s náležitou péčí tak, aby pracovník ve skutečnosti mohl čerpat placenou dovolenou za kalendářní rok, na kterou má nárok podle unijního práva, nebyl uvedenému pracovníkovi upřen nárok na takovou placenou dovolenou za kalendářní rok a v případě ukončení pracovního poměru s tím související finanční náhrada za nevyčerpanou dovolenou, kterou musí v tomto případě zaplatit přímo dotčený zaměstnavatel.

Podle zásady přímého účinku musí být ustanovení jasná, přesná a bezpodmínečná, aby se jich mohl jednotlivec dovolávat. Proto se lze dovolávat práv, ale nikoli zásad.

V čl. 51 odst. 1 Listiny je uvedeno, že zásady musí být upřesněny a rozvedeny v unijním nebo vnitrostátním právu. Podobně lze odkázat také na čl. 22 odst. 5 Listiny, který dodává, že zásady hrají ústřední roli při výkladu pravidel, která se dále vyvíjejí. Definice práv a zásad a rozdíl mezi těmito dvěma pojmy však SDEU dosud neobjasnil.

Evropský soudní dvůr také používá (a používal i před uplatňováním Listiny) obecné zásady práva Evropské unie, které mají být použity vnitrostátním soudcem ve sporu mezi dvěma jednotlivci.

Rozsudek Soudního dvora (Velkého senátu) ze dne ledna 2010, Seda Küçükdeveci v. Swedex GmbH & Co. KG, C-555/07, ECLI:EU: C:2010:21

Tato věc se týká stížnosti na opatření, které diskriminuje na základě věku. Vnitrostátní právo stanoví, že pro účely výpočtu délky výpovědní doby se nepřihlíží k dobám zaměstnání dosaženým před dovršením 25 let.

S. Küçükdeveci dostala dopisem ze dne 19. prosince 2006 od svého zaměstnavatele, společnosti Swedex, výpověď. Zaměstnavatel vypočetl výpovědní dobu jako by u něj zaměstnankyně pracovala 3 roky, ačkoliv její pracovní poměr trval 10 let. Zaměstnankyně napadla ustanovení zákona, podle kterého se při výpočtu délky výpovědní doby nepřihlíží k dobám zaměstnání dosaženým před dovršením věku 25 let. Tvrdila, že tato ustanovení představují diskriminaci na základě věku, což je v rozporu s právem Evropské unie.

Zásadu zákazu diskriminace na základě věku, jak je konkretizována směrnicí 2000/78, je nutno vykládat v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která stanoví, že se pro účely výpočtu výpovědní doby nepřihlíží k dobám zaměstnání dosaženým zaměstnancem před dovršením věku 25 let.

Směrnice 2000/78 pouze konkretizuje zásadu rovného zacházení v oblasti zaměstnání a povolání a dále, že zásada zákazu diskriminace na základě věku je obecnou zásadou práva Unie vzhledem k tomu, že je zvláštním vyjádřením obecné zásady rovného zacházení.

V případě ustanovení vnitrostátního práva, které spadá do rozsahu působnosti práva Unie, o němž se

vnitrostátní soud domnívá, že je neslučitelné s uvedenou zásadou, a u něhož se jeví výklad, který by byl s touto zásadou v souladu, jako nemožný, je uvedený soud povinen toto ustanovení nepoužít, aniž by byl povinen předem předložit Soudnímu dvoru předběžnou otázku a aniž by mu současně v jejím předložení cokoli bránilo.

Pokud jde o koexistenci Listiny s vnitrostátními ústavami, čl. 52 odst. 4 poukazuje na nutnost harmonického výkladu mezi právy Listiny a tradicemi členských států. Toto výkladové pravidlo vychází ze znění čl. 6 odst. 3 SEU a náležitě zohledňuje přístup ke společným ústavním tradicím, který uplatňuje Soudní dvůr. Podle tohoto pravidla, spíše než zvolením postupu „nejnižšího společného jmenovatele“, by se měla dotčená práva Listiny vykládat způsobem, který nabízí vysoký standard ochrany, dostatečný pro právo Unie a v souladu se společnými ústavními tradicemi.

Tam, kde Listina poskytuje konkrétní úroveň ochrany, má přednost před vnitrostátními ústavními předpisy členských států. Naproti tomu, pokud Listina o konkrétní úrovni ochrany mlčí, mohou se použít vnitrostátní normy, pokud jsou splněny dvě podmínky. Zaprvé, použití vnitrostátních norem nesmí ohrozit úroveň ochrany poskytovanou Listinou. Za druhé musí být zajištěna „přednost, jednota a účinnost“ unijního práva.

Rozsudek Soudního dvora (Velkého senátu) ze dne 26. února 2013, *Stephano Melloni v. Ministerio Fiscal*, C-399/11, ECLI:EU:C:2013:107

Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi S. Mellonim a Ministerio Fiscal ve věci výkonu evropského zatýkacího rozkazu vydaného na S. Melloniho italskými orgány za účelem výkonu trestu odnětí svobody uloženého v nepřítomnosti.

Otázkou bylo, zda v případě, že se ukáže, že vnitrostátní ústavní právo více chrání základní práva než právo Evropské unie, bude stát oprávněn nevykonat evropský zatýkací rozkaz, i když je předání v souladu s normami Evropské unie. Soudní dvůr tuto možnost odmítl, neboť by byla ve zjevném rozporu se zásadou přednosti práva Evropské unie.

Je sice pravda, že článek 53 Listiny potvrzuje, že pokud akt unijního práva vyžaduje přijetí vnitrostátních prováděcích opatření, vnitrostátní orgány a soudy mohou uplatnit vnitrostátní standardy ochrany základních práv za předpokladu, že toto uplatnění neohrozí úroveň ochrany stanovenou v Listině, jak ji vykládá Soudní dvůr, ani přednost, jednotnost a účinnost unijního práva.

Práva zaručená Listinou podléhají zásadám legality a proporcionality. Tato práva lze tedy omezit pouze zákonem a takové omezení musí respektovat podstatu omezovaného práva. Zásada proporcionality ukládá další podmínku: práva zakotvená v Listině lze omezit pouze tehdy, pokud jsou tato omezení nezbytná a pokud odpovídají cílům obecného zájmu nebo potřebě chránit práva a svobody druhých.

Rozsudek Soudního dvora (Velkého senátu) ze dne 21. října 2022, *Bundesrepublik Deutschland v. SpaceNet AG, Telekom Deutschland GmbH*, C-793/19 a C-749/19, ECLI:EU: C:2022:702

Věc se týká řízení o povinnosti uložené společností poskytujícím veřejně dostupné služby elektronické komunikace uchovávat provozní a lokalizační údaje týkající se telekomunikací jejich

zákazníků na základě vnitrostátního legislativního opatření, které pro účely stíhání závažných trestných činů nebo předcházení konkrétním rizikům pro národní bezpečnost.

Práva zakotvená v člancích 7, 8 a 11 Listiny se neprojevují jako absolutní výsady, ale musí být nahlížena ve vztahu k jejich společenské funkci. Jak totiž plyne z čl. 52 odst. 1 Listiny, Listina připouští omezení výkonu takových práv za předpokladu, že jsou tato omezení stanovena zákonem, respektují podstatu těchto práv a při dodržení zásady proporcionality jsou nezbytná a skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého.

Účelem čl. 52 odst. 1 není narušit podstatu práv, jejich základ. Judikatura Soudního dvora se však značně liší. Stejná kritéria jsou uplatňována i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva.

Rozsudek Soudního dvora (Velkého senátu) ze dne 9. listopadu 2010, Volker und Markus Schecke GbR a Hartmut Eifert v. Land Hessen, C-92/09 a C-93/09, ECLI:EU: C:2010: 662

Věc se týká řízení mezi společnostmi Volker und Markus Schecke a Land Hessen (spolková země Hesensko) ohledně zveřejnění osobních údajů týkajících se jich jako příjemců finančních prostředků z EZZF nebo EZFRV na internetové stránce Spolkového úřadu pro zemědělství a výživu.

Ustanovení čl. 8 odst. 1 Listiny stanoví že „[k]aždý má právo na ochranu osobních údajů, které se jej týkají“. Toto základní právo úzce souvisí s právem na respektování soukromého života zakotveným v článku 7 téže Listiny.

Soud konstatoval, že právo na ochranu osobních údajů se však neprojevuje jako absolutní výsada, ale musí k němu být přihlédnuto ve vztahu k jeho funkci ve společnosti Ustanovení čl. 8 odst. 2 Listiny tak umožňuje zpracovávání osobních údajů, jsou-li splněny určité podmínky.

Ustanovení čl. 52 odst. 1 Listiny připouští, že výkon takových práv, jako jsou práva zakotvená v jejich člancích 7 a 8, může být omezen, za předpokladu, že tato omezení jsou stanovena zákonem, respektují podstatu uvedených práv a svobod a, při dodržení zásady proporcionality, jsou nezbytná a skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého.

Ačkoli to není uvedeno v čl. 52 odst. 1 Listiny, nelze některá základní práva omezit. Vzhledem k tomu, že EÚLP působí jako minimální standard ochrany, nemohou být na základě čl. 52 odst. 3 Listiny omezena ani základní práva, která jsou podle EÚLP charakterizována jako absolutní práva (například právo na život nebo zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení).

1.3. Vzájemný vztah mezi Listinou EU a Evropskou úmluvou o lidských právech

Jak již bylo uvedeno, Evropská úmluva o lidských právech (dále jen „Úmluva“), přijatá v roce 1950 (a její následné dodatkové protokoly), zaručuje menší počet práv než Listina základních práv Evropské unie z roku 2012, přičemž zejména vyjímá hospodářská a sociální práva zakotvená v Evropské sociální chartě Rady Evropy.

Příkladem jsou práva stanovená v hlavě IV Listiny týkající se solidarity, z nichž většina se v Úmluvě nevyskytuje, nebo právo svobodné volby povolání a právo pracovat (článek 15 Listiny). Vývoj výkladu Úmluvy ze strany Evropského soudu pro lidská práva však znamená, že některá práva uvedená v Listině, která nejsou výslovně zaručena Úmluvou, mohou být pokryta (např. ochrana údajů podle článku 8 Listiny prostřednictvím článku 8 Úmluvy). Evropský soud poukazuje na to, že Úmluva je živý nástroj, který je třeba vykládat s ohledem na aktuální podmínky.

Evropská unie dosud není signatářem Evropské úmluvy o lidských právech. Unie o přistoupení uvažuje již delší dobu, zejména od přijetí Listiny v roce 2000. A od přijetí Lisabonské smlouvy (dne 1. prosince 2009) je přistoupení ve skutečnosti povinností vyplývající ze Smlouvy (čl. 6 odst. 2 SEU).

Soudní dvůr ve svém stanovisku 2/13 ze dne 18. prosince 2014 usoudil, že návrh dohody o přistoupení, který mu byl předložen, není slučitelný s unijním právem, což téměř ukončilo přístupová jednání. Ty byly obnoveny později na konci roku 2019. V krátkodobém horizontu lze nyní předpokládat příznivý výsledek.

Přistoupení Unie bude znamenat, že kromě ochrany základních práv podle unijního práva (a zejména Listiny) bude Evropská unie povinna dodržovat Úmluvu a bude podléhat přezkumu ze strany ESLP. Akty unijního práva budou podléhat přezkumu ze strany ESLP, pokud jde o práva zaručená Úmluvou.

V závislosti na povaze sporu je advokát povinen posoudit jak Listinu, tak Úmluvu, aby zjistil, které zaručené právo je pro daný případ nejvhodnější, a případně použít oba základní texty tak, jak je vykládá SDEU i ESLP.

Pokud jde o vzájemné působení těchto právních nástrojů je třeba odkázat na primární unijní právo. Podle čl. 6 odst. 3 SEU jsou práva zakotvená v EÚLP součástí obecných zásad unijního práva. Ustanovení čl. 52 odst. 3 Listiny nadto uvádí, že práva obsažená v obou právních nástrojích se shodují, pokud jde o jejich „smysl a rozsah“. Toto ustanovení ve skutečnosti uznává, že ochrana poskytovaná EÚLP je minimem, které je třeba v EU dodržovat, neboť zdůrazňuje, že „*toto ustanovení nebrání tomu, aby právo Unie poskytovalo širší ochranu*“.

Jinými slovy, EÚLP představuje minimální standard ochrany, pokud jde o „odpovídající práva“. V souladu s tím musí všechny unijní, jakož i vnitrostátní právní předpisy, které provádějí unijní právo, poskytovat odpovídajícím právům úroveň ochrany, která je v souladu s EÚLP.

Rozsudek Soudního dvora (Velkého senátu) ze dne 20. září 2022, Bundesrepublik Deutschland v. SpaceNet AG, Telekom Deutschland GmbH, C-793/19 a C-749/19, ECLI:EU: C:2022:702

Tato věc se týká výkladu čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58/ES o povinnosti uložené společností v elektronickém odvětví uchovávat provozní a lokalizační údaje týkající se telekomunikací jejich zákazníků a o ochraně s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie.

„125. Kromě toho se v rozsudcích Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. května 2021, Big

Brother Watch a další v. Spojené království, a ze dne 25. května 2021, Centrum för Rättvisa v. Švédsko jednalo o hromadné zachycování údajů souvisejících s mezinárodními komunikacemi. Jak uvedla Komise na jednání, Evropský soud pro lidská práva se tak v uvedených rozsudcích nevyjádřil k souladu plošného a nerozlišujícího uchovávání provozních a lokalizačních údajů na vnitrostátním území či rozsáhlého zachycování těchto údajů pro účely prevence, odhalování a vyšetřování závažných trestných činů s EÚLP. V každém případě je třeba připomenout, že cílem čl. 52 odst. 3 Listiny je zajistit nezbytný soulad mezi právy obsaženými v Listině a odpovídajícími právy zaručenými EÚLP, aniž je narušena autonomie unijního práva a Soudního dvora Evropské unie, takže je pro účely výkladu Listiny třeba zohlednit odpovídající práva zaručená EÚLP pouze jakožto minimální úroveň ochrany.“

Rozsah a smysl odpovídajících práv je třeba určit s ohledem na znění EÚLP a jejích protokolů tak, jak je vykládá ESLP. To znamená, že odpovídající práva v EÚLP zahrnují omezení, musí být tudíž respektována i při výkladu Listiny. A také to, že pokud neexistují omezení práv podle EÚLP, nemohou existovat ani omezení těchto práv podle Listiny.

Vzájemné působení mezi Listinou a EÚLP má pozitivní účinky pro oba systémy, pokud jde o rozsah a výklad práv a zásad. V současné fázi lze práva upravené Listinou, které odpovídají právům EÚLP se stejným smyslem a rozsahem shrnout v následující tabulce:

	Listina	EÚLP
Právo na život	Článek 2	Článek 2
Zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu	Článek 4	Článek 3
Zákaz otroctví a nucené práce	Článek 5 odst. 1 a 2	Článek 4
Právo na svobodu a bezpečnost	Článek 6	Článek 5
Respektování soukromého a rodinného života	Článek 7	Článek 8
Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání	Článek 10 odst. 1	Článek 9
Svoboda projevu a informací	Článek 11	Článek 10
Právo na vlastnictví	Článek 17	Článek 1 dodatkového protokolu
Zákaz kolektivního vyhoštění cizinců	Článek 19 odst. 1	Článek 4 protokolu č. 4
Zásada nenavrácení	Článek 19 odst. 2	Článek 3
Presumpce nevinny a právo na obhajobu	Článek 48	Článek 6 odst. 2 a 3
Zásady zákonnosti	Článek 49 odst. 2,	Článek 7

a přiměřenosti trestných činů a trestů	čl. 49 odst. 1 s výjimkou poslední věty	
---	---	--

Srovnáním obou nástrojů lze rovněž identifikovat několik práv upravených Listinou, která mají stejný smysl, ale širší rozsah než práva v EÚLP:

	<i>Listina</i>	<i>Rozsah působnosti</i>	<i>EÚLP</i>
Právo uzavřít manželství a založit rodinu	Článek 9	Možnost rozšíření na jiné formy manželství, pokud s tím počítají vnitrostátní právní předpisy.	Článek 12
Svoboda shromažďování a sdružování	Článek 12 odst. 1	Rozšířen na unijní úroveň	Článek 11
Právo na vzdělání	Článek 14 odst. 1	Přístup k odbornému a dalšímu vzdělávání je rozšířen.	Článek 2 dodatkového protokolu
Právo na vzdělání	Článek 14 odst. 3	Týkající se rodičovských práv	Článek 2 Protokolu
Právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces	Článek 47 odst. 2 a 3	V unijním právu se omezení nevztahuje na spory týkající se práv a povinností občanskoprávní povahy nebo na obvinění v trestních věcech.	Článek 6 odst. 1
Právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin	Článek 50	Jeho působnost je rozšířena mezi orgány podléhající pravomoci členských států.	Článek 4 Protokolu č. 7
Občanská práva	Článek 39 až 46	Občané EU nejsou v členských státech považováni za cizince.	Článek 16

V případech, kdy Listina poskytuje větší ochranu než EÚLP, ESLP vykládá ustanovení Úmluvy způsobem, který rovněž zvyšuje ochranu lidských práv podle ní. Například ESLP vykládá článek 12 EÚLP extenzivně, přičemž odkazuje na širší ochranu, kterou

poskytuje Listina, pokud jde o možnost transsexuálních osob uzavřít manželství. Stejně tak ESLP přispívá k ochraně unijního práva například tím, že prohlašuje, že pokud vnitrostátní soudy nepředloží SDEU předběžnou otázku, může to představovat porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP.

1.4. Soudní spory a Listina

Ochrana základních práv přináší pro vnitrostátní soudy různé výzvy. Možnost uplatnění Listiny znamená, že vnitrostátní soudce musí určit její rozsah, smysl a přesnou úroveň ochrany. Kromě toho, co je stanoveno v článku Listiny, je nezbytné dostatečně znát judikaturu Soudního dvora Evropské unie. Respektování a správné uplatňování Listiny v rámci EU je totiž v zásadě zajištěno prostřednictvím soudní kontroly SDEU.

Ačkoli neexistuje žádný konkrétní přímý prostředek ochrany práv a svobod uznaný v Listině, SDEU je v rámci svého systému žalob oprávněn vykládat a kontrolovat její správné uplatňování jak členskými státy, tak všemi orgány a subjekty Unie. Kromě toho má vnitrostátní soudce v souladu se zásadou přednosti povinnost zajistit účinné uplatňování práva Evropské unie.

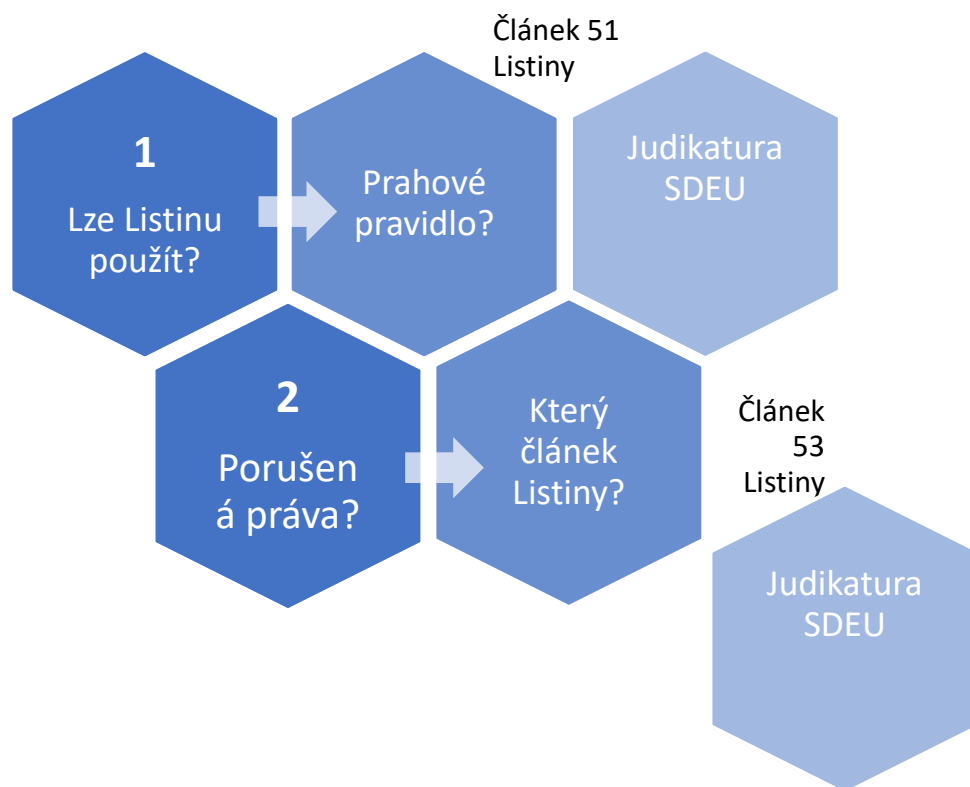
Ve věcech, které se dotýkají základních práv, je úloha advokáta při jejich ochraně zásadní. Aktivní advokát se znalostí mezinárodních systémů ochrany práv může pro vyřešení věci hrát zásadní úlohu. Vzhledem k tomu, že se jedná o práva, je možné, že věc spadá jak do působnosti EU, tak do působnosti Rady Evropy. Na rozdíl od Evropské úmluvy o lidských právech nabízí unijní právo možnost využít výklad unijního práva přímo prostřednictvím předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, aniž by bylo nutné vyčerpat vnitrostátní opravné prostředky. Advokát proto bude muset posoudit vzájemné vztahy mezi těmito dvěma systémy. V tomto ohledu je třeba, kdykoli je to možné, předložit vnitrostátnímu soudci podrobnou analýzu s cílem určit rozsah, smysl a úroveň ochrany dotčených základních práv.

S ohledem na možnost uplatnění Listiny by měl advokát soudu předložit pádné argumenty, v rámci nichž jasně uvede, která evropská ustanovení by Listinu „aktivovala“ a jak by měla být vykládána v souladu s judikaturou SDEU, která jim nejlépe odpovídá.

Právní předpisy

EU

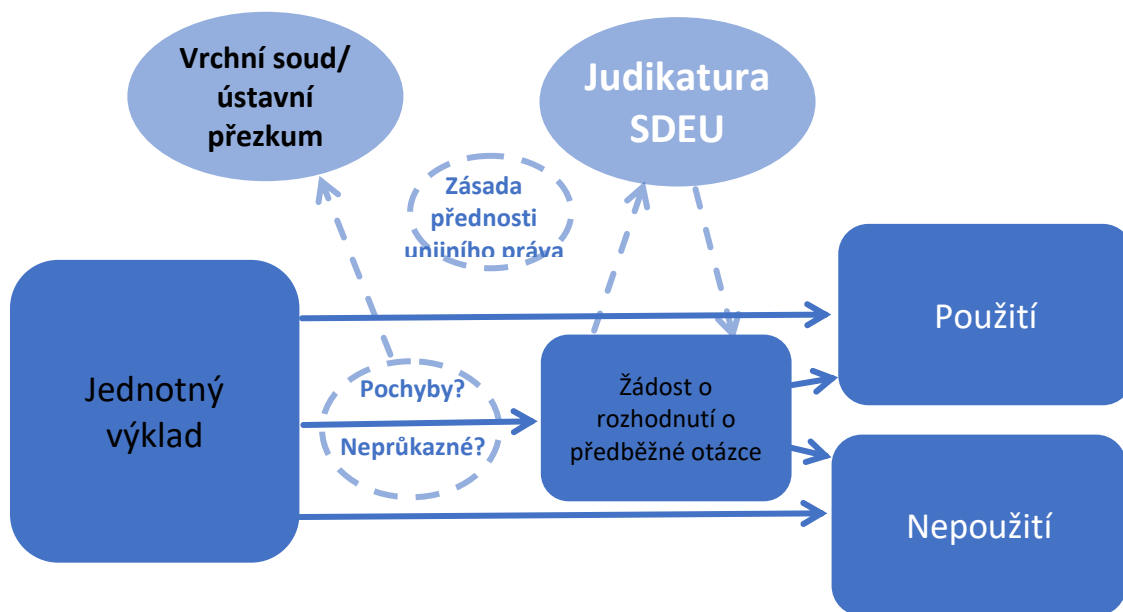
musí být vykládány s ohledem na základní práva EU, a pokud lze smysl těchto právních předpisů vykládat různě, musí být upřednostněn výklad, který je nejvíce v souladu se základními právy EU.

Pokud jde o ochranu základních práv podle Listiny, je třeba poznamenat, že vnitrostátní soudce uplatňuje unijní právo z úřední povinnosti dvojím způsobem. Jak bylo uvedeno, Listina se nevztahuje přímo na skutkové okolnosti vnitrostátního řízení ani na vnitrostátní právo obecně. Její použití závisí na tom, zda se použijí jiná pravidla unijního hmotného práva. V důsledku toho může účastník řízení, který se chce dovolávat záruk unijního práva: 1) poukázat na pravidla unijního práva použitelná v původním řízení a navíc 2) prokázat použitelnost konkrétních záruk základních práv.

V případě pouhého předložení tvrzení týkajících se hmotněprávních norem unijního práva je třeba připomenout, že dodržování základních práv je podmínkou platnosti unijních norem, a proto mohou vnitrostátní soudci námitku její relevance vždy vznést i z úřední povinnosti. Jinými slovy, je velmi důležité, aby se advokát snažil zavést unijní právo do řízení v souladu s vnitrostátním procesním režimem, neboť uplatňování základních práv nemusí být výslovně uvedeno v odůvodnění účastníků řízení.

Nicméně v případě, že je výklad v souladu s Listinou nepravděpodobný nebo může vyvolat potíže, může advokát rovněž poukázáním na soulad s Listinou jakožto dobrým argumentem přispět k vypracování nezbytné analýzy s cílem přesvědčit vnitrostátního soudce, aby požádal o rozhodnutí o předběžné otázce nebo o tom, aby určitou vnitrostátní normu nepoužil.

Aby se advokát mohl rozhodnout, která strategie je nejlepší, musí prozkoumat, zda existuje rozpor mezi vnitrostátními pravidly a pravidly zavedenými Listinou. Vnitrostátní soudy mají od počátku povinnost provést výklad s ohledem na znění a cíl platných právních předpisů EU a Listiny. Jinými slovy, právní předpisy musí být vykládány s ohledem na základní práva EU, a pokud lze smysl těchto právních předpisů vykládat různě, musí být upřednostněn výklad, který je nejvíce v souladu se základními právy EU. Jednotný výklad umožňuje vykládat vnitrostátní právo v souladu s unijním právem, a to i v případě, že vnitrostátní zákonodárce dosud příslušnou normu sekundárního práva neprovedl do vnitrostátního práva. Někdy jednotný výklad neumožňuje dosáhnout toho, aby vnitrostátní právní ustanovení bylo v souladu s tím, co je uvedeno v Listině EU. V každém případě se může vnitrostátní soud, pokud má pochybnosti o jednotném výkladu, rozhodnout, že požádá SDEU o rozhodnutí o předběžné otázce.

Jednotný výklad

předvídá a řeší přímé rozpory mezi:

- 1) právními normami vnitrostátního původu a EU/EÚLP, 2) pravidly EU a EÚLP a 3) rozdílnými rozhodnutími vnitrostátního práva s ohledem na právo EU/EÚLP.

Rozhodnutí o předběžných otázkách jsou upravena v čl. 267 SFEU. Jejich cílem je podpora soudní spolupráce mezi SDEU a vnitrostátními soudy za účelem zajištění jednotného uplatňování a výkladu unijního práva. Účelem je, aby SDEU vedl vnitrostátní soud při řešení soudního sporu. Žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se předkládají v případě, že se na soudní spor vedený před soudem členského státu vztahuje ustanovení unijního právního systému. Rozhodnutí o předběžné otázce je totiž v konečném důsledku procesním úkonem v rámci původního řízení vedeného v členském státě.

SDEU může rozhodovat o dvou typech předběžných otázek. Zaprvé, pokud jde o výklad smyslu nebo rozsahu použití ustanovení unijního práva. A zadruhé, o platnosti regulačního unijního právního předpisu, který má být uplatněn vnitrostátním soudem.

V rámci mechanismu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a SDEU jsou jedinými orgány oprávněnými k podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vnitrostátní soudy. Rozdíly mezi soudními systémy členských států vedly SDEU k tomu, aby stanovil znaky, které musí soud splňovat, aby mohl předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. SDEU z tohoto hlediska zavádí velmi široký právní pojem pro určení jeho způsobilosti. V souladu s tím je způsobilý každý orgán, který splňuje tyto znaky: zákonný původ, stálý orgán, obligatorní jurisdikce, vedení kontradiktorního řízení, rozhodnutí založená na zákoně a nezávislost.

CJEU Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 2015, *Consorti Sanitari del Maresme v. Corporació de Salut del Maresme i la Selva*, C-203/14, ECLI:EU:C:2015:664

Věc je založena na žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal katalánský soud pro zakázky ve veřejném sektoru (Španělsko) v rámci zvláštního správního opravného prostředku týkajícího se veřejných zakázek. V průběhu řízení před Soudním dvorem vznikly pochybnosti o příslušnosti Soudního dvora s ohledem na znaky katalánského soudu pro zakázky ve veřejném sektoru. Ten je ve skutečnosti specializovaným kolektivním správním orgánem příslušným k projednávání zvláštních opravných prostředků týkajících se veřejných zakázek. Jelikož se jedná o specializovaný orgán, není podle vnitrostátního práva soudem *stricto sensu*, ačkoli jeho rozhodnutí jsou konečná, pokud jde o správní opravné prostředky. Podání opravného prostředku k tomuto orgánu je nadto nepovinné, což vyvolává otázku, zda jej lze považovat za „soud členského státu“ ve smyslu článku 267 SFEU. Tato otázka vyžaduje, aby Soudní dvůr vyložil zejména svou složitou judikaturu týkající se „obligatorní jurisdikce“ předkládajícího orgánu.

„18. Co se předně týče kritérií, podle nichž musí být předkládající orgán zřízen zákonem, musí se jednat o stálý orgán, musí mít řízení před ním kontradiktorní povahu a musí aplikovat právní předpisy [...]

19. Co se dále týče kritéria nezávislosti,[...] má ve vztahu k orgánu, jenž vydal rozhodnutí, které je předmětem opravného prostředku v původním řízení, postavení třetí osoby (viz rozsudek Corbiau, C-24/92, EU:C:1993:118, bod 15, a rozsudek Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, bod 49). V tomto kontextu je zjevné, že uvedený soud plní své funkce zcela samostatně, aniž je na kohokoli hierarchicky vázán či komukoli podřízen, a od nikoho nepřijímá příkazy či pokyny (viz rozsudek Torresi, C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, bod 22), čímž je chráněn před vnějšími zásahy nebo tlaky, které by mohly ohrozit nezávislost rozhodování jeho členů (rozsudek Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, bod 51, a TDC, C-222/13, EU:2014:2265, bod 30).

20. [...] při plnění svých úkolů plně respektuje objektivitu a nestrannost ve vztahu ke stranám sporu a jejich příslušným zájmům s ohledem na předmět sporu. Dále [...] jsou členové tohoto orgánu neodvolatelní a nepřeložitelní a jejich funkce může skončit pouze z důvodů, které jsou v něm výslovně vyjmenovány (viz rozsudek Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, body 52 a 53, a rozsudek TDC, C-222/13, EU:2014:2265, body 31 a 32).

23. V tomto ohledu je nicméně třeba připomenout, že rozhodnutí předkládajícího orgánu, jehož pravomoc nezávisí na dohodě účastníků řízení, jsou pro ně závazná (viz usnesení Merck Canada, C-555/13, EU:C:2014:92, bod 18 a citovaná judikatura, a rozsudek Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta, C-377/13, EU:C:2014:1754, bod 28).

24. [...] v zadávacích řízeních uchazeči v praxi obvykle nevyužívají možnosti podat přímo správní žalobu, aniž předtím podali u Tribunal Català de Contractes del Sector Públic zvláštní opravný prostředek,

o který jde v původním řízení. [...] je v první řadě na předkládajícím orgánu, aby dbal na dodržování unijních pravidel v oblasti veřejných zakázek.“

V rozsahu, v jakém je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce mechanismem soudní spolupráce a pomoci ze strany SDEU, mohou o rozhodnutí o předběžné otázce požádat všechny soudy. Aby však bylo zaručeno jednotné uplatňování unijního práva, je podání žádosti v případě, že rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, povinné (čl. 267 odst. 3 SFEU). Judikatura SDEU zprostila soudy této povinnosti za těchto okolností: pokud otázka, která má být vznesena, není relevantní pro řešení právní věci členského státu; pokud vnitrostátní soudce nemá důvodné pochybnosti ohledně způsobu uplatnění unijního práva – tzv. teorie *acte clair*; nebo pokud SDEU vyjasnil danou věc v předchozích rozhodnutích.

Advokáti by měli posoudit různé možnosti, pokud se vnitrostátní soud rozhodne nepožádat SDEU o rozhodnutí o předběžné otázce, přestože je k tomu povinen. Zprv, pokud jsou splněny podmínky, může se jednat i o porušení článku 47 Listiny. Zároveň, pokud dojde k porušení práva na spravedlivý proces. ESLP potvrdil, že neodůvodněné odmítnutí požádat o rozhodnutí o předběžné otázce představuje porušení článku 6 EÚLP, jako ve věci *Dhabi proti Itálii* (ESLP, 8/04/2014 *Dhabi proti Itálii*). Členský stát může kromě toho nést odpovědnost za škodu, která účastníkovi řízení vznikne. Tím dojde k příslušným procesním úkonům. A další způsob, který by bylo možné prozkoumat, vychází z myšlenky, že opomenutí požádat o rozhodnutí o předběžné otázce může mít dopad na platnost rozsudku soudu členského státu. Proto je možné pokusit se o obnovu řízení, pokud je po rozhodnutí soudu členského státu zřejmé, že tento soud pochybil z hlediska unijního práva. Informace lze kromě toho předat Evropské komisi, aby posoudila možnost zahájení řízení o porušení unijního práva.

Pokud jde o řízení, je na vnitrostátním soudu, aby rozhodl o podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, přičemž může jednat z úřední povinnosti nebo na žádost účastníka řízení. Pokud se vnitrostátní soud rozhodne podat takovou žádost, původní řízení se zastaví do doby, než se k němu vyjádří SDEU. Rozhodnutí ve věci před vyjádřením SDEU by bylo v rozporu se zásadou loajální spolupráce zakotvenou v čl. 4 SFEU a narušilo by *effet utile* čl. 267 SFEU.

SDEU musí žádost prohlásit za přípustnou a v zásadě neposuzuje vhodnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Judikatura SDEU však odmítla rozhodovat o otázkách, které: nejsou vzneseny v rámci souvisejícího soudního sporu; přímo nesouvisejí s hlavním soudním sporem; nejsou řádně odůvodněny. SDEU má diskreční pravomoc změnit pořadí otázek, seskupit je, prohlásit je za nepoužitelné, formulovat je jiným způsobem, odpovědět na otázky, které nebyly položeny, nebo zohlednit ustanovení unijního práva, která nebyla v žádosti uvedena.

Předběžná rozhodnutí jsou pro soud, který žádost podal, závazná, to znamená, že rozhodnutí, kterým byly zodpovězeny otázky vznesené v žádosti, je pro soud závazné pro rozhodnutí v původním soudním sporu. Rozsah rozhodnutí vydaného v rámci předběžné otázky týkající se výkladu je obecný a je závazný pro všechny soudce, kteří projednávají podobné věci.

Rozhodnutí o předběžné otázce týkající se platnosti mají rovněž obecnou působnost, a pokud SDEU prohlásí právní předpis EU za neplatný, vnitrostátní soud jej nepoužije. Nicméně právní předpis zůstává v unijním právním systému zachován, to znamená, že se nezrušuje. Někdy SDEU konstatuje, že údajné důvody neplatnosti nejsou opodstatněné, ačkoli platnost právního předpisu může být následně zpochybněna z jiných důvodů. V každém případě může být právní předpis EU, který není v souladu se základními právy EU a nemůže být vykládán v souladu s nimi, prohlášen za neplatný na základě rozhodnutí Soudního dvora o předběžné otázce (pokud nebyla norma zrušena žalobou na neplatnost).

1.5. Postavení Listiny ve vnitrostátním právu

1.5.1. Česká republika

Jak již bylo uvedeno, jedna z hlavních předností Listiny spočívá v tom, že Listina výslovně a transparentně formuluje práva chráněná v rámci Evropské unie. Současně je třeba mít na paměti, že práva chráněná Listinou jsou výlučně použitelná pouze při „provádění evropského práva“ (k tomu viz článek 51 Listiny) a jako taková je Listina a práva v ní nastíněná závazná pro všechny členské státy a orgány EU.

Přestože Listina zakotvuje i práva, která dosud nebyla výslovně formulována v jiných nástrojích v oblasti lidských práv, a rozšiřuje působnost některých z těchto práv na oblasti, které zůstaly „nepokryty“ jinými nástroji v oblasti lidských práv, vnitrostátní orgány často zapomínají Listinu zahrnout do svých úvah.

Totéž platí pro region a členské státy střední a východní Evropy, které byly součástí „velkého třesku“ v podobě rozšíření Unie před více než 20 lety. Česká republika je toho názorným příkladem: je členským státem EU od roku 2004 a má značné zkušenosti se sbližováním svých právních předpisů s unijním právem. Totéž platí pro použití a výklad unijního práva správními a jinými soudy České republiky: všechny tyto soudy mají značné zkušenosti s použitím unijního práva, které má nadto podle Ústavy ČR přednost před vnitrostátními právními předpisy (viz článek 10 a článek 10a Ústavy ČR).

Listina je však v mnoha případech nadále přehlížena. Proč k tomu dochází? Zajímavým případem, který poukazuje na potenciál Listiny, je probíhající soudní řízení o udělení dočasné ochrany. To se týká občanů Ukrajiny, kteří po 24. únoru 2022 hledali útočiště v členských státech EU, aby unikli ruské agresi ve své vlasti.

Dočasná ochrana je výjimečný druh ochrany a řízení o skupinové ochraně *sui generis*, které v unijním právu upravuje směrnice o dočasné ochraně z roku 2001 (směrnice 2001/55/ES). Při poskytování dočasné ochrany členské státy provádějí unijní právo, díky čemuž lze Listinu použít (viz článek 51 Listiny a pravidla týkající se jeho působnosti).

Jádrem probíhajícího sporu před českými soudy je právní posouzení zvláštního aspektu české právní úpravy. Ten se týká ustanovení, které neúspěšným žadatelům o dočasnou ochranu zakazuje napadnout zamítavé rozhodnutí u soudu. Napadnout zamítnutí své žádosti nemohou zejména osoby, které požádaly o dočasnou ochranu nebo ji obdržely v jiném členském státě EU a v České republice neuspěly. Namísto toho české právní předpisy považují jejich žádosti za nepřipustné a žadatelům jsou poskytnuty pouze ústní důvody zamítnutí.

Český režim dočasné ochrany vyvolává v tomto ohledu i nadále řadu právních pochybností a výrazně ovlivňuje žádosti mnoha ukrajinských občanů, kterým dočasná ochrana nebyla udělena. Při pohledu na ustanovení článku 29 směrnice o dočasné ochraně, který hovoří o právu osob vyloučených z poskytnutí dočasné ochrany takové rozhodnutí podat opravný prostředek, se zdá, že tato část české právní úpravy je v přímém rozporu s unijní směrnicí.

Není tedy nijak překvapivé, že Nejvyšší správní soud České republiky neprodleně přezkoumal právní soulad tohoto vyloučení soudního přezkumu. Ve svém úvodním rozhodnutí k otázce dočasné ochrany dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že česká právní úprava je v souladu s českou Listinou základních práv a svobod. Nicméně tento rozsudek nepřesvědčil nejen praktikující advokáty, ale ani ostatní soudy. Proč se to nepodařilo?

Vzhledem k tomu, že v rozsudku Nejvyššího správního soudu chybělo jakékoli posouzení české dočasné ochrany z hlediska Listiny, nebyl v něm prakticky vůbec zmíněn unijní rozměr. Je důležité upozornit na následující: závěry Nejvyššího správního soudu v jeho rozsudcích jsou nižšími správními soudy obecně respektovány a dodržovány. V tomto případě však nebyly.

Nižší soudy uspořádaly proti rozsudku Nejvyššího správního soudu „vzpouru“. Tyto soudy se výše uvedeným rozsudkem odmítly řídit v jiných obdobných případech a samy poukázaly na to, že Nejvyšší správní soud nezohlednil ustanovení Listiny. Tyto nižší soudy rovněž zdůraznily význam Listiny a jejího článku 47, který stanoví, že každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má právo na účinné prostředky nápravy před nestranným soudem.

Nižší správní soudy rovněž odkázaly na rozsudek SDEU ve věci *Soufiane El Hassani proti Minister Spraw Zagranicznych* (C-403/16), v němž SDEU s odkazem na článek 47 Listiny stanovil povinnost členských států umožnit žadatelům o krátkodobá víza přístup k soudním prostředkům nápravy.

Výsledkem tohoto případu je, že správní soudy začaly věc posuzovat v souvislosti s Listinou a jejím článkem 47. Tento článek posloužil jako právní základ pro závěry soudů, že české provedení směrnice o dočasné ochraně je v rozporu s unijním právem, a tudíž porušuje i závazky České republiky. Nakonec se věc vrátila k Nejvyššímu správnímu soudu, který přehodnotil své předchozí závěry. Tentokrát soud své nové posouzení založil na právech chráněných Listinou.

O této věci bude rozhodovat i Soudní dvůr Evropské unie (SDEU). Nejvyšší správní soud podal k SDEU žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Český soud měl za to, že věc není dostatečně jednoznačná a SDEU se jí dříve nezabýval, aby mohl rozhodnout samostatně. Místo toho se řídil ustanovením článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), který ukládá soudu členského státu, aby se za určitých okolností obrátil na SDEU.

I kdyby SDEU prohlásil českou právní úpravu dočasné ochrany za slučitelnou s Listinou, výše uvedený příklad má důležitý účel: zdůrazňuje, že Listina může nabídnout řešení v oblastech, kde jiné nástroje nebo vnitrostátní ústavní předpisy neposkytují jasnou a pozitivní odpověď na danou otázku. Současně tento příklad zdůrazňuje, že Listina je často neprávem přehlížena, a to i členskými státy s více než dvacetiletým členstvím v EU. Listina hrála v tomto případě klíčovou roli, a proto je významným nedostatkem původního rozsudku Nejvyššího správního soudu, že Listinu nezohlednil od samého počátku svých úvah.

Dále v popsané věci hraje zásadní roli také institut předběžné otázky podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU). Vnitrostátní soudy nejvyšší instance mají povinnost obrátit se na SDEU s žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce, pokud je třeba vyjasnit výklad práva EU nebo pokud podobný případ dosud nebyl v judikatuře SDEU řešen. Tato důležitá povinnost by měla být českými soudy využívána častěji.

Mnoho dalších věcí vedených před českými soudy však jasně ukazuje, že hodnota Listiny je českými soudy uznávána. Dobrým příkladem uplatnění Listiny na vnitrostátní úrovni je uplatnění závěrů uvedených v rozsudku SDEU ve věci *Torubarov* (C-556/17). Řízení před SDEU se týkalo předběžné otázky vnitrostátního soudu jiného členského státu, ale závěry rozsudku se plně uplatní v České republice. Tento případ navíc dokládá, jak může Listina měnit zcela zásadní pravidla vnitrostátního práva.

Podívejme se stručně na klíčové závěry v této věci, které následně přeneseme na (vnitrostátní) úroveň v rámci české právní úpravy a české soudní praxe.

Věc *Torubarov* projednávaná před SDEU se týkala neúspěšného žadatele o mezinárodní ochranu, A. Torubarova, jehož žádost o mezinárodní ochranu byla maďarskými orgány opakovaně zamítnuta. Na této skutečnosti by nebylo nic neobvyklého, kdyby soudy nezaujaly zcela odlišný názor na to, zda má A. Torubarov nárok na mezinárodní ochranu. A. Torubarov se proti zamítnutí několikrát bránil v rámci soudního řízení. Nicméně jeho snahy a následná rozhodnutí soudů měly jen omezený dopad. Proč? Podle vnitrostátních právních předpisů byly soudy oprávněny pouze zrušit rozhodnutí orgánů, nikoliv je nahradit vlastním rozhodnutím o udělení mezinárodní ochrany.

Tuto zásadu soudního rozhodování označujeme jako kasační princip. Jeho důsledkem je v zásadě to, že soud žalobu buď zamítne, nebo jí vyhová a věc vrátí správnímu orgánu k novému projednání a rozhodnutí. Tak se stalo (několikrát) v případě A. Torubarova, jehož žádost byla naopak soudy shledána důvodnou.

Správní orgány se nicméně rozhodly tuto judikaturu nerespektovat, aniž by uvedly důvody, proč rozhodují v rozporu s ní, a žádosti A. Torubarova nadále zamítaly. Tím se celá záležitost dostala do začarovaného kruhu, který mnozí označují jako „administrativní ping-pong“.

Řešení přinesla až věc *Torubarov*, kterou poskytly SDEU a Listina. SDEU ve svém rozsudku rozhodl, že ustanovení azylového unijního práva ve spojení s článkem 47 Listiny musí být v zájmu zajištění účinného prostředku nápravy vykládána v tom smyslu, že ve výjimečných případech je soud členského státu povinen přímo nahradit rozhodnutí správního orgánu vlastním rozhodnutím o žádosti o mezinárodní ochranu, i když vnitrostátní právní předpisy takový postup znemožňují.

Netrvalo dlouho a české soudy začlenily závěry SDEU ve věci *Torubarov* do své judikatury. Potýkaly se se stejným původním problémem, kdy nemohly nahradit rozhodnutí správních orgánů přímo svými vlastními rozhodnutími. Pro žadatele o mezinárodní ochranu je to významný krok, který posiluje jejich právo na účinný prostředek nápravy. Stejně jako v případě Maďarska česká právní úprava stále neumožňuje správním soudům nahrazovat rozhodnutí správních orgánů vlastními rozhodnutími.

S rozhodnutím SDEU ve věci *Torubarov* se to však změnilo a české soudy jsou si nyní dobře vědomy své „nové pravomoci“, která sice nevyplývá z českého právního řádu, ale je odvozena přímo z článku 47 Listiny.

Neustále se rozšiřující vnitrostátní judikatura, v níž české soudy neváhají upozornit azylové orgány, že tuto pravomoc využijí, tuto skutečnost pevně dokládá. Jedná se především o případy, kdy české orgány nadále nerespektují závěry soudů a opakovaně zamítají žádosti o mezinárodní ochranu bez jakéhokoli nového věcného důvodu.

1.5.2. Francie

Podle článku 55 francouzské ústavy má Listina základních práv vyšší právní sílu než zákonné právní předpisy, obdobně jako mezinárodní úmluva. V prosinci 2009, kdy vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, získala Listina závazný právní účinek stejně jako Smlouvy. Vnitrostátní soudy ji tedy musí v mezích ustanovení Listiny přímo uplatňovat.

A. Ústavní rada

Ústavní rada nepřezkoumává ustanovení vnitrostátního práva z hlediska mezinárodních závazků. Z hlediska unijního práva je její pravomoc stanovena pouze v případě čl. 88 odst.1 Ústavy: „*Republika se účastní Evropské unie složené ze států, které se svobodně rozhodly vykonávat společně některé své pravomoci na základě Smlouvy o Evropské*

unii a Smlouvy o fungování Evropské unie vyplývající ze Smlouvy podepsané v Lisabonu dne 13. prosince 2007.“ Provedení směrnice nebo přizpůsobení vnitrostátního práva nařízení nesmí být v rozporu s normou nebo zásadou, které jsou vlastní ústavní identitě Francie, pokud s tím zmocnitel nesouhlasil. Není-li taková norma nebo zásada zpochybněna, není Ústavní rada oprávněna přezkoumávat soulad zákonných ustanovení, která pouze vyvozují nezbytné důsledky z nepodmíněných a přesných ustanovení směrnice nebo nařízení Evropské unie, s Ústavou. V takovém případě přísluší pouze soudům Evropské unie, které mohou být požádány o rozhodnutí o předběžné otázce, aby přezkoumaly, zda je tato směrnice nebo nařízení v souladu se základními právy zaručenými článkem 6 Smlouvy o Evropské unii.

Například věc *Société Air France* týkající se povinnosti leteckých dopravců přesměrovat cizince, kterým byl odepřen vstup do Francie (rozhodnutí č. 2021-940 QPC (předběžná otázka ve věci ústavnosti) ze dne 15. října 2021, Société Air France). Tato věc byla zahájena na základě použití článku L. 213-4 CESEDA (Zákon o vstupu a pobytu cizinců a o právu na azyl, dále jen „zákon CESEDA“), který stanoví, že letečtí nebo námořní dopravci, kteří přepravili osobu, jíž byl odepřen vstup na francouzské území z důvodu, že by její „přítomnost představovala hrozbu pro veřejný pořádek“, nebo na kterou se vztahuje buď zákaz vstupu na území, nebo příkaz k vyhoštění, jsou „povinni, na žádost orgánů odpovědných za kontrolu osob na hranicích neprodleně vrátit cizince do místa, kde nastoupil do dopravního prostředku společnosti, nebo, pokud to není možné, do státu, který vydal cestovní doklad, s nímž cestoval, nebo na jiné místo, kde může být přijat“. Účelem článku L. 213-4 zákona CESEDA bylo vyvodit ve vnitrostátním právu důsledky vyplývající z Úmluvy k provedení Schengenské dohody, podepsané dne 19. června 1990. Ministr vnitra uložil společnosti Air France dvě pokuty za nesplnění povinnosti přesměrovat dva cestující, kterým byl odepřen vstup na francouzské území. Společnost Air France požádala o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci ústavnosti týkající se napadení ustanovení článku L 213-4 z důvodu jeho rozporu s Ústavou. Rada připomněla, že pokud má porušení práv a svobod chráněných Ústavou původ v právním předpisu Evropské unie a přestože jsou tato práva a svobody chráněny i evropským právním řádem, je na Ústavní radě, aby přenechala úkol, jehož cílem je zajistit dodržování práva Evropské unie, obecným soudům – tj. francouzským správním a obecným soudům a případně Soudnímu dvoru Evropské unie. Na druhou stranu, pokud jsou v sázce normy a zásady, které jsou vlastní ústavní identitě Francie, je to úkolem Ústavní rady, aby zajistila jejich dodržování.

V roce 2013 došlo k rozhodnutí ve věci *Jeremy F.*, v němž Ústavní rada poprvé předložila Soudnímu dvoru otázku, která se týkala provedení evropského zatýkacího rozkazu do vnitrostátního práva, která však byla předložena na základě čl. 88 odst. 2 Ústavy, který stanoví, že zákonodárce stanoví pravidla týkající se evropského zatýkacího rozkazu „za použití právních předpisů přijatých orgány Evropské unie“. Ústavní rada se ve svém rozhodnutí č. 2013-314 P QPC ze dne 4. dubna 2013 poprvé obrátila na Soudní dvůr Evropské unie s žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce.

B. Otázky předcházející použití Listiny

Vnitrostátní soudy musí rozhodnout, zda spor spadá do oblasti působnosti unijního práva. Jak bylo uvedeno, za tímto účelem je třeba zajistit, aby se spor týkal provádění unijního práva, a proto je třeba odkázat na judikaturu Soudního dvora týkající se tohoto pojmu.

Jak již bylo řečeno, advokát se musí před vnitrostátním soudem dovolávat unijního práva, aby mohlo být uplatněno, neboť žalobní důvody týkající se porušení základních práv zaručených Ústavou, Evropskou úmluvou o lidských právech a Listinou musí být uplatněny účastníky řízení, neboť shoda nebo soulad vnitrostátního ustanovení s Listinou není otázkou veřejného pořádku, kterou musí vznést soudce. Lze však připomenout, že francouzský soud někdy vznesl námitku založenou na unijním právu nebo Evropské úmluvě z úřední povinnosti.

C. Úloha vnitrostátního soudu při používání Listiny

Vzhledem k tomu, že neexistuje přímá možnost obrátit se na Soudní dvůr, která by odpovídala právu podat individuální stížnost (článek 34 EÚLP), spočívá síla Listiny na vnitrostátním soudci a na mechanismu rozhodnutí o předběžné otázce, který je nástrojem dialogu mezi soudci. Na rozdíl od Evropské úmluvy o lidských právech nabízí právo Evropské unie možnost přímo využít výklad práva Evropské unie, a to prostřednictvím řízení o předběžné otázce (podle Evropské úmluvy jsou žádosti o stanovisko Soudního dvora vyhrazeny Kasačnímu soudu (Cour de cassation) a Státní radě (Conseil d'État), jsou fakultativní a stanovisko není pro vnitrostátní soud závazné).

Například v souvislosti s právem zadržených osob dostávat stravu v souladu s jejich náboženským přesvědčením měla Státní rada příležitost upřesnit, že žalobní důvod, kterým je tvrzeno porušení článku 10 Listiny, je neúčinný, neboť státy neprovádějí unijní právo v této oblasti (Státní rada, 10. února 2016, M.B., č. 385929). Kasační soud skutečně vydal několik rozsudků týkajících se nošení náboženských symbolů na pracovišti v souvislosti s diskriminací, bylo to však proto, že se jednalo o směrnici Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

Kasační soud přijal vlastní rozhodnutí na základě Listiny, ale jedná se o výjimečný případ. Například pracovněprávní věc (Kasační soud, senát pro sociální záležitosti, ze dne 31. ledna 2012, č. 10-19.807). V této věci zaměstnanec požádal o proplacení přesčasů, přičemž napadl zákonnost pracovní smlouvy na dobu určitou (convention de forfait jours). Na základě práva Evropské unie a článku 31 Listiny, jakož i obecných zásad ochrany zdraví a bezpečnosti pracovníků, francouzský Nejvyšší soud žalobě zaměstnance vyhověl.

Další nedávný důležitý příklad se týká výkladu zákoníku práce týkajícího se placené nemocenské dovolené a unijního práva vykládaného s ohledem na Listinu (Kasační soud 13/09/2023, č. 22.17340, 22-17341 a 22-17342). Zaměstnanec požadoval

proplacení dovolené za období, kdy byl v pracovní neschopnosti, ačkoli ve francouzském právu v té době takový nárok nebyl zaveden. Kasační soud v této věci uvedl, že:

„8. Právo na placenou dovolenou za kalendářní rok je základní zásadou sociálního unijního práva (rozsudek Soudního dvora ze dne 6. listopadu 2018, Stadt Wuppertal v. Bauer, C-569/16, a Willmeroth v. Broßonn, C-570/16, bod 80). 9. Z judikatury Soudního dvora Evropské unie vyplývá, že směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby nerozlišuje mezi pracovníky, kteří jsou v referenčním období nepřítomni v práci z důvodu nemoci, a pracovníky, kteří v tomto období skutečně pracovali. Z toho vyplývá, že v případě pracovníků na řádně předepsané nemocenské nemůže členský stát právo na placenou dovolenou za kalendářní rok přiznané touto směrnicí všem pracovníkům podřít povinnosti skutečně pracovat během referenčního období stanoveného tímto státem (rozsudek Soudního dvora ze dne 20. ledna 2009, Schultz-Hoff, C-350/06, bod 41; rozsudek Soudního dvora ze dne 24. ledna 2012, Dominguez, C-282/10, bod 20).

[...]

11. Rozsudkem ze dne 6. listopadu 2018 (C-569/16 Stadt Wuppertal v. Bauer a C-570/16 Willmeroth v. Broßonn) Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že pokud není možné vyložit vnitrostátní právní úpravu tak, aby byl zajištěn soulad s článkem 7 směrnice 2003/88/ES a čl. 31 odst. 2 Listiny základních práv, vnitrostátní soud je povinen tuto vnitrostátní právní úpravu nepoužít. Soudní dvůr Evropské unie upřesnil, že tuto povinnost ukládá vnitrostátnímu soudu článek 7 směrnice 2003/88/ES a čl. 31 odst. 2 Listiny základních práv v případě, že se jedná o spor mezi osobou požívající práva na dovolenou a zaměstnavatelem, který má postavení orgánu veřejné moci, a druhé z uvedených ustanovení v případě, že se jedná o spor mezi touto osobou a zaměstnavatelem, který má postavení soukromé osoby.

[...]

15. Je proto nutné částečně nepoužít ustanovení článku L. 3141-3 zákoníku práce v rozsahu, v němž umožňují částečně rozhodnout o nabytí práv na placenou dovolenou zaměstnancem, jehož pracovní smlouva byla pozastavena v důsledku zastavení práce z důvodu nemoci jiné než nemoci z povolání, a rozhodnout, že zaměstnanec může uplatnit svá práva na placenou dovolenou za toto období za použití ustanovení článků L. 3141-3 a L. 3141-9 zákoníku práce.“

D. Příklady použití Listiny vnitrostátním soudem

Ačkoli je pro francouzské soudy v současné době v praxi běžné používat Evropskou úmluvu o lidských právech, Listina stále není dostatečně využívána a má malý dopad na vnitrostátní rozhodnutí. V důsledku toho neexistuje mnoho judikatury. Bylo dosaženo pokroku, nicméně faktem zůstává, že přístup francouzských soudců není vždy v souladu

s unijním právem, ať už proto, že se neobrátil na Soudní dvůr v případě, kdy je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce odůvodněná, nebo proto, že Soudnímu dvoru oponují.

Velmi často se stává, že Státní rada, již byl předložen žalobní důvod, jehož základem je Evropská úmluva a Listina, reaguje na Úmluvu Rady Evropy, přičemž uvede, že jde o stejné řešení, pokud jde o Listinu.

Některé z případů řešených v rámci francouzské soudní příslušnosti, které jsou považovány za zajímavé, naleznete níže:

1) **Věci týkající se azylu:** Státní rada, druhý–sedmý spojený senát, 30/01/2017, 394686

Code de l'Entrée et du Séjour des Etrangers et du Droit d'Asile (Zákon o vstupu a pobytu cizinců a právu na azyl, dále jen zákona „CESEDA“) stanovil možnost snímání otisků prstů v souladu s nařízením (EU) č. 603/2013 ze dne 26. června 2013 „o systému Eurodac pro porovnávání otisků prstů žadatelů o azyl za účelem určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané v některém z členských států“. Sdružení na obranu migrantů napadla zákonnost vyhlášky podle Listiny základních práv.

„Vzhledem k tomu, že v souladu s čl. 52 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie musí být každé omezení výkonu práv a svobod zakotvených v Listině stanoveno zákonem, musí respektovat jejich podstatu a s výhradou zásady proporcionality mohou být tato práva omezena pouze tehdy, jsou-li nezbytná a skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které Evropská unie uznává, je třeba chránit práva a svobody druhých; vzhledem k tomu, že z judikatury Soudního dvora Evropské unie vyplývá, že boj proti mezinárodnímu terorismu za účelem zachování mezinárodního míru a bezpečnosti a boj proti závažné trestné činnosti za účelem zajištění veřejné bezpečnosti představuje cíl obecného zájmu Unie; vzhledem k tomu, že aniž by bylo třeba předložit Soudnímu dvoru Evropské unie předběžnou otázku, s ohledem na kritéria umožňující příslušným orgánům přístup k údajům obsaženým v systému Eurodac a na záruky stanovené pro použití těchto údajů s ohledem na sledovaný cíl, je z napadených ustanovení nařízení (EU) č. 603/2013 zřejmé, že nahlížení do systému Eurodac pro účely prosazování práva neporušuje články 8 a 18 Listiny základních práv Evropské unie.“

2) **Ochrana údajů:** Státní rada, kolegium pro sporná řízení, 21. dubna 2021, Francouzská datová síť, č. 393099

Pokud jde o povinnost uloženou operátorům elektronických komunikací uchovávat po dobu jednoho roku obecným a nerozlišujícím způsobem údaje o spojení pro účely stíhání trestných činů, Státní rada tím výrazně omezila ochranu základních práv na ochranu údajů a respektování soukromého života (články 7 a 8 Listiny) ve jménu ústavně hodnotného cíle ochrany základních zájmů národa, předcházení porušování veřejného pořádku a pátrání po pachatelích trestných činů a boje proti terorismu.

3) **Výměna informací v oblasti daní:** Státní rada, 25. června 2021, č. 448486.

Soud může vyhovět návrhovým žádáním účastníků řízení, například tím, že se obrátí na Soudní dvůr s žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce. Ke Státní radě byla tedy podána žaloba na neplatnost usnesení ze dne 21. října 2019, kterým byla provedena směrnice Rady (EU) 2018/822 ze dne 25. května 2018 rozšiřující působnost výměny informací v oblasti daní na přeshraniční ujednání, přičemž Rada sdílí obavy žalobců ohledně dodržování některých základních práv s tím, že práva zaručená Listinou základních práv mají logicky vysokou právní sílu.

Spor se týká provedení směrnice Rady 2018/822 ze dne 25. května 2018, pokud jde o povinnou automatickou výměnu informací v oblasti daní ve vztahu k přeshraničním uspořádáním, která se mají oznamovat, která zavedla povinnost oznamovat daňovým orgánům právní uspořádání, jež by mohla vést k daňové ztrátě týkající se několika členských států Evropské unie nebo členského státu a třetí země. Conseil National des Barreaux (Národní rada advokátních komor) a další organizace advokátů napadly transpoziční zákon z toho důvodu, že oznamovací povinnost uložená advokátům neodůvodněně narušuje ochranu důvěrnosti mezi advokátem a klientem zaručenou články 7 a 47 Listiny základních práv Evropské unie, jakož i články 8 a 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

4) **Sociální ochrana:** Rozhodnutí, která sankcionují vnitrostátní předpisy z důvodu jejich rozporu s Listinou: Odvolací soud v Lyonu, 31. března 2015, č. 14/05509

Tato věc se týká přezkumu zákonného ustanovení (zavádějícího podmínku bydliště pro přiznání solidárního příspěvku pro seniory) odvolacím soudem v Lyonu, „jestliže otázka souladu článku L 816-1 s Ústavou nebyla kasačním soudem předložena Ústavní radě, podle podmínek rozhodnutí vydaného dne 12. prosince 2013 se nelze v takové situaci vyhnout otázce vznesené navrhovatelkou, pokud jde o soulad tohoto článku s mezinárodními texty, které mají s ohledem na ustanovení článku 55 Ústavy vyšší právní sílu než zákony“. Odvolací soud měl za to, že ačkoli napadené zákonné ustanovení sleduje legitimní cíl (poskytnout pomoc osobám s trvalým pobytem ve Francii), jeho použití v projednávané věci odpírá navrhovatelce „životní minimum před dosažením věku 75 let, a neumožňuje jí tak vést důstojný a nezávislý život, jak to vyžadují ustanovení Listiny základních práv Evropské unie“.

5) **Právo sociálního a hospodářského výboru podat žalobu:** Kasační soud, 2. března 2022, č. 20-077

Spor se týká sociálního a hospodářského výboru podnikového závodu, který se rozhodl zahájit informačně konzultační postup týkající se sociální politiky v rámci závodu a jmenovat odborníka, který mu bude v této věci nápomocen. Zaměstnavatel tyto žádosti zpochybnil s odkazem na dohodu uzavřenou s odbory, která stanoví, že konzultace o hospodářské, sociální a strategické politice podniku se mají konat pouze na úrovni ústředního sociálního a hospodářského výboru.

„S ohledem na právo na účinný prostředek nápravy zaručené jak článkem 16 Deklarace z roku 1789, tak článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie, která je v tomto

případě použitelná na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/14/ES ze dne 11. března 2002, kterou se stanoví obecný rámec pro informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci v Evropském společenství, a článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, je sociální a hospodářský výbor oprávněn se výjimečně a bez časového omezení dovolávat protiprávnosti ustanovení kolektivní smlouvy z důvodu, že toto ustanovení porušuje jeho vlastní práva vyplývající z výsad, které mu byly svěřeny zákonem.“

6) Informování zaměstnance o pracovní době Kasační soud, 5. července 2023, č. 21-24122

O použití čl. 31 odst. 2 Listiny. Spor se týká žaloby podané sociálním a hospodářským výborem na zaměstnavatele pro porušení povinnosti zajistit bezpečnost a prevenci rizik při práci, v níž tento výbor požaduje, aby bylo společnosti uloženo zavést systém kontroly pracovní doby a mimořádných cest zaměstnanců a zajistit měsíční kontrolu objemu hodin evidovaných v účetnictví. Žaloba je podána na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby s ohledem na čl. 31 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie a směrnice Rady 89/391/EHS ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci. Odvolací soud žalobě vyhověl.

7) Právo na přístup k individuálním informacím o diskriminaci a ochraně osobních údajů: Kasační soud, 1. června 2023, č. 22-13238

Spor se týká možnosti zaměstnanců, kteří tvrdí, že se stali oběťmi diskriminace související s jejich činností v odborech, získat u soudu právo na sdělení informací a předložení dokumentů týkajících se jiných zaměstnanců za účelem srovnání kariérního postupu a odměňování. Zaměstnavatel vznesl námitku založenou na ochraně osobních údajů.

Soud rozhodl, že sdělení příjmení a jmen je nezbytné a přiměřené sledovanému cíli, kterým je ochrana práva na důkazy u zaměstnanců, kteří by mohli být oběťmi diskriminace, a že předložení výplatních pásek a sdělení informací, které jsou v nich uvedené, je nezbytné a zásah do soukromí je přiměřený sledovanému cíli.

Z bodu odůvodnění 4 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) vyplývá, že právo na ochranu osobních údajů není absolutním právem a musí být posuzováno v souvislosti se svou funkcí ve společnosti a v souladu se zásadou proporcionality musí být v rovnováze s dalšími základními právy podle zásad uznaných Listinou a zakotvených ve Smlouvách, zejména práva na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces.

1.5.3. Španělsko

Začlenění Listiny do španělského právního systému bylo kontroverzní záležitostí, zejména kvůli doktrinárním změnám přijatým Ústavním soudem. Španělská ústava obsahuje v tomto ohledu dvě relevantní ustanovení. Na jedné straně musí na základě článku 93 španělské ústavy španělští soudci zajistit přímou účinnost a přednost Listiny při použití unijního práva. To znamená, že Španělsko ratifikovalo Smlouvy o EU a přijalo komunitární normy. Je však také možné obhájit hermeneutickou hodnotu Listiny v rozsahu, v němž čl. 10 odst. 2 španělské ústavy odkazuje na „pravidla týkající se základních práv a svobod uznaných ústavou“.

V počáteční fázi byl Ústavní soud velmi opatrný, když prohlašoval, že je příslušný v případě porušení práv v oblasti evropského práva. V tomto smyslu ještě před přerušením platnosti Listiny opakoval, že „Ústavnímu soudu nepřísluší kontrolovat, zda je činnost vnitrostátních orgánů veřejné moci ve vztahu k právu Evropských společenství přiměřená. Tato kontrola přísluší obecným soudům, neboť ty jsou vykonavateli komunitárního právního řádu, a v jejich případě Soudnímu dvoru Evropských společenství prostřednictvím řízení o porušení práva“ (viz nálezy Ústavního soudu 372/1993 ze dne 13. prosince FJ 2; nebo 265/1996 ze dne 19. září FJ 5). A ve skutečnosti Soudní dvůr v ojedinělých případech připustil prostředky nápravy za porušení účinné soudní ochrany spojené s předložením předběžné otázky nebo správným výkladem judikatury SDEU, přičemž se omezil na určení rozdělení příslušnosti (viz nálezy Ústavního soudu 145/2012 ze dne 2. července, známý jako věc *Iberdrola*).

Je však také pravda, že Ústavní soud vytvořil kontroverzní doktrínu s ohledem na možné střety záruk v podobě vnitrostátní právní úpravy a Listiny. V Prohlášení 1/2004 ze dne 13. prosince Ústavní soud potvrdil, že v případě „hypotetického“ střetu „bude muset použití základních práv uvedených v Listině vnitrostátním soudcem, který je rovněž evropským soudcem, téměř bez výjimky předpokládat současné použití obdobného základního práva na vnitrostátní úrovni“. Tato myšlenka vycházela z toho, jak Ústavní soud vnímá Listinu a prvky, které mají vnitrostátní orgány při jejím použití zohlednit. Ústavní soud tak potvrdil, že „je jasné uvedeno, že Listina je v každém případě koncipována jako záruka minima, na němž lze rozvíjet obsah jednotlivých práv a svobod až na úroveň, která je zajišťuje v každé věci prostřednictvím vnitrostátního práva“. Idea, k níž bylo nutné dodat, že podle Ústavního soudu s ohledem na možný střet při použití mezinárodních závazků „zůstávají jako veřejná moc, která podléhá Ústavě“ (viz nálezy Ústavního soudu 64/1991 ze dne 22. března, ve věci *APESCO*, bod 8).

O několik let později požádal Ústavní soud o první rozhodnutí o předběžné otázce, které tuto konsolidovanou doktrínu zpochybnilo. Jednalo se o spor S. Melloniho proti státnímu zástupci týkající se výkonu evropského zatýkacího rozkazu vydaného italskými orgány za účelem výkonu trestního rozhodnutí (rozsudek Soudního dvora ve věci *Melloni*, C-399/11, ECLI:EU:C :2013:107). Ústavní soud vyjádřil pochybnosti

o slučitelnosti evropského zatýkácího rozkazu za účelem výkonu trestu uloženého v nepřítomnosti s článkem 47 Listiny. Španělský soud se tehdy rovněž dotazoval Soudního dvora EU na rozsah působnosti článku 53 Listiny a možnost podmínit uvedené předání přezkumem rozsudku „[...] v dožadujícím státě, a přiznat tak těmto právům vyšší úroveň ochrany, než jaká vyplývá z práva Evropské unie, za účelem vyloučení výkladu omezujícího nebo narušujícího základní právo uznané ústavou tohoto členského státu [...]”.

Odpověď SDEU byla přesvědčivá, když uvedl, že „60. Je sice pravda, že článek 53 Listiny potvrzuje, že pokud akt unijního práva vyžaduje přijetí vnitrostátních prováděcích opatření, vnitrostátní orgány a soudy mohou uplatnit vnitrostátní standardy ochrany základních práv za předpokladu, že toto uplatnění neohrozí úroveň ochrany stanovenou v Listině, jak ji vykládá Soudní dvůr, ani přednost, jednotnost a účinnost unijního práva. [...] 63. [...] členský stát by se mohl článku 53 Listiny dovolávat k tomu, aby předání osoby odsouzené v nepřítomnosti podřídil podmínce, že odsuzující rozhodnutí může být ve vystavujícím členském státě přezkoumáno za účelem vyloučení zásahu do práva na spravedlivý proces a práva na obhajobu zaručených ústavou vykonávajícího členského státu, narušilo by to jednotnost standardu ochrany základních práv [...], bylo by to v rozporu se zásadami vzájemné důvěry a uznávání, které má toto rámcové rozhodnutí posilovat, a ohrožovalo by to tudíž účinnost uvedeného rámcového rozhodnutí“.

V reakci na výrok SDEU se Ústavní soud rozhodl pro pouhou hermeneutickou účinnost Listiny na základě čl. 10 odst. 2 španělské ústavy na úkor zásady přednosti podle čl. 93 španělské ústavy. Jinými slovy, zdá se, že Ústavní soud při uplatňování některých částí unijního práva vyjímá Listinu ze zásad přímé účinnosti a přednosti.

V důsledku toho je v rámci rozhodování obecných španělských soudů použití Listiny v zásadě omezeno na přímý účinek a provedení směrnic do vnitrostátního práva. Ve skutečnosti je běžné, že španělští soudci považují Listinu za výkladový parametr a ignorují, že její právní síla je srovnatelná s primárním právem.

SDEU poměrně přesně vymezil meze čl. 51 Listiny týkající se použitelnosti Listiny v případě směrnic. V tomto smyslu bude akt provedení směrnice do vnitrostátního práva spojen s Listinou v zásadě ve dvou situacích. Zaprvé, když její použití na konkrétní případ neumožňuje žádný prostor pro uvážení, a tedy ukládá členským státům konkrétní povinnost. A zadruhé, když provádění směrnice zahrnuje posouzení, které může narušit účinnost unijního práva.

Většina obecných španělských soudů se v souladu s doktrínou Ústavního soudu staví proti aktům provedení evropských směrnic a určuje meze uvážení na základě Listiny. Tato skutečnost vedla k předložení velkého množství žádostí o rozhodnutí o předběžných otázkách týkajících se použití Listiny v případě směrnic. Například otázky o zpracování osobních údajů ve věci *ASNEF* (C-468/10 a C-469/10, ECLI:EU:C:2011:777); o spotřebitelích a zneužívajících ustanoveních v hypotečních úvěrech ve věcech *Aziz* (C- 415/11, ECLI:EU:C:2013:164) a *Sánchez Morcillo* (C-

169/14, ECLI: EU:C:2014:2099); o diskriminaci na základě věku ve veřejné výzvě ve věci *Vital Pérez* (C-416/13, ECLI:EU:C:2014:2371); nebo o pracovních smlouvách a zkušebních dobách ve věci *Nisttahuz* (C-117/14, ECLI:EU:C:2015:60).

1.5.4. Irsko

Irská ústava odkazuje na přednost práva Evropské unie v článku 29, ale Listinu výslovně nezmiňuje. V této souvislosti stojí za pozornost, že byla nutná změna, která by umožnila přistoupení státu k EU a zabránila rozporům mezi ústavními ustanoveními a unijním právem. Toho bylo dosaženo třetí novelou zákona o ústavě z roku 1972.

V prosinci 2009 došlo k zásadnímu posunu v rámci ochrany lidských práv v EU. Od té doby je Irsko vázáno Listinou, která má mezi členskými státy stejnou právní sílu jako Smlouvy o EU. Je důležité si uvědomit, že Listina vstupuje do hry pouze tehdy, když se objeví spor týkající se unijního práva.¹ Listina EU je použitelná například tehdy, když členské státy EU přijímají nebo provádějí vnitrostátní právní předpisy, které obsahují unijní právo, nebo když jejich orgány unijní právo přímo použijí. Nicméně Listina nebude použitelná, pokud bude přijat nový irský zákon, který nemá s unijním právem nic společného. Pokud je Listina použitelná, irské soudy ji bezprostředně použijí a v případě sporu bude mít přednost před vnitrostátním právem. To znamená, že soudci irských soudů musí Listinu používat a na jejím základě může být podána žaloba. V následujícím textu bude jasněji formulováno, jak se to uplatňuje v soudní praxi.

A. Osvětlení důležitosti lidských práv – jak irské soudy a SDEU zavádějí Listinu v Irsku.

Soudní dvůr EU (dále jen „SDEU“ nebo „Soudní dvůr“) se oblastí evropských základních práv dlouhodobě zabývá v omezené míře. Ačkoli počet případů týkajících se hmotněprávních nároků na ochranu lidských práv zůstával v prvních desetiletích nízký, Soudní dvůr v průběhu let dosáhl významných výsledků tím, že uznal základní práva za obecné zásady unijního práva a s těmito zásadami posuzuje slučitelnost vnitrostátních a evropských opatření. Soudní dvůr byl také často kritizován za to, že „na základní práva nedbá“, „nebere práva vážně“ a využívá „diskuze o právech“ za účelem podpory zásady přednosti unijního práva.²

Rozsah unijní politiky a práva se neustále zvětšuje a dnes se unijní zákonodárce zabývá širokou škálou témat, včetně bezpečnosti, ochrany soukromí a přistěhovalectví a azylu.

¹ Dr Noelle Higgins, *International Human Rights Law and Fatal Foetal Abnormalities*, Presentation to the Citizens' Assembly, (Mezinárodní právo lidských práv a fatální vady plodu, prezentace na shromáždění občanů) 7. ledna 2017, s. 4.

² Sejla Imamovic, *The Court of Justice of the EU as a Human Rights Adjudicator in the Area of Freedom, Security and Justice* (Soudní dvůr EU jako rozhodce v oblasti lidských práv v prostoru svobody, bezpečnosti a práva), studie v rámci programu Jean Monnet, studie: 05/2017, s.4.

Jinak řečeno, EU je neustále se rozšiřující a všudypřítomný zákonodárný subjekt, který může různými způsoby ovlivňovat lidská práva, prosperitu a národní suverenitu. V důsledku toho dochází k neustálé interakci mezi irskými soudy a Soudním dvorem EU, pokud jde o žádosti o rozhodnutí ve věcech týkajících se lidských práv, jakož i výkladu a provádění Listiny práv.

V následujícím textu jsou zdůrazněny dva příklady těchto interakcí, které vedly k širšímu zavedení Listiny ve státě.

1) Respektování soukromého a rodinného života a ochrana osobních údajů

Je nezbytné vykládat veškerá ustanovení sekundárního unijního práva v souladu s Listinou. Za tímto účelem by se k sekundárnímu právu, které je v rozporu s Listinou, nemělo přihlížet, pokud není k dispozici odpovídající výklad. V případě přímé žaloby na neplatnost podle článku 263 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) nebo žádost o rozhodnutí o předběžné otázce (článek 267 SFEU) je SDEU jediným orgánem, který má pravomoc prohlásit ustanovení unijních právních předpisů za protiprávní. SDEU vydal řadu rozsudků, kterými prohlásil některá ustanovení unijních právních předpisů nebo celý sekundární unijní předpis za neplatné z důvodu jejich rozporu s Listinou, přičemž tyto rozsudky měly dopad na případy, které se týkaly Irské republiky (např. C-293/12). Tento konkrétní případ se týkal směrnice 2006/24/ES (dále jen „směrnice“), která upravovala ukládání telekomunikačních údajů poskytovateli internetových služeb a která by mohla být využita k boji proti závažné trestné činnosti v EU. Evropský parlament a Rada ji přijaly v roce 2006. Účelem směrnice bylo sjednotit různé vnitrostátní právní předpisy v EU, které upravují uchovávání údajů o původu, adresátovi a čase sdělení probíhajícího v rámci EU.

Pokud jde o zákonnost opatření založených na této směrnici, byly zahájeny paralelní případy v Rakousku a Irsku. Digital Rights Ireland, organizace pro občanská práva v tomto státě, uvedla, že směrnice byla použita jako základ pro nařízení týkající se hromadného sledování, které porušuje základní lidská práva. Rakouský ústavní soud a irský Vrchní soud tvrdily, že nemohou taková opatření posoudit, dokud nebude určena legitimita směrnice. V návaznosti na to byly otázky jednotlivých soudů předloženy SDEU. Po posouzení souladu směrnice s články 7 a 8 Listiny SDEU rozhodl, že směrnice je protiústavní. SDEU tvrdil, že směrnice porušuje jak právo na ochranu osobních údajů podle článku 8, tak právo na respektování soukromého života podle článku 7. Omezení těchto práv jsou podle čl. 52 odst. 1 Listiny přípustná pouze tehdy, pokud jsou stanovena zákonem, respektují základní práva zaručená Listinou a jsou přiměřená sledovanému legitimnímu cíli.

SDEU dospěl k závěru, že použití směrnice by mohlo po dobu, která nebyla uvedena, ale mohla by se pohybovat od šesti do dvaceti čtyř měsíců, významně zasáhnout do základních práv každého občana EU. Pokud jde o podmínky uchovávání údajů a povinnosti poskytovatelů internetových služeb a bezpečnostních agentur, které k údajům přistupují, měla být směrnice jednoznačnější. Protože směrnice neposkytovala žádné záruky týkající se ukládání, správy nebo dostupnosti telekomunikačních údajů, SDEU rozhodl, že směrnice není slučitelná s Listinou.

2) Lidská důstojnost, zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu aj.

Věc C-411/10 a C-493/10, spojené věci *N. S. proti Spojenému království a M. E. proti Irsku*, se zabývala řadou práv zakotvených v Listině, neboť zahrnuje oblast práva, na základě které byl vytvořen systém základních práv v rámci státu: konkrétně azylové právo.

Věc se týkala nejen článků 1 a 4 Listiny, ale také článků 18, 19 a 47. V tomto případě se původní řízení týkalo sporu několika státních příslušníků jiných zemí, kteří předtím projížděli Řeckem a žádali o azyl ve Spojeném království nebo Irsku. Protestovali proti tomu, že byli posláni do Řecka, členského státu EU, který je obvykle pověřen posuzováním jejich žádostí o azyl podle nařízení č. 343/2003/12 (známého také jako „nařízení Dublin II“). Tvrdili, že řízení a podmínky pro žadatele o azyl v Řecku jsou nedostatečné nebo že takové předání by porušilo jejich základní práva a že členský stát, na jehož území se v té době nacházeli, byl povinen uplatnit svou pravomoc podle čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin II a převzít odpovědnost za přezkoumání a rozhodnutí o jejich žádostech o azyl.

Tato věc vyvolala zejména dvě obavy ohledně rozsahu působnosti Listiny. Soudní dvůr měl proto nejprve rozhodnout, zda pro účely článku 6 SFEU a/nebo článku 51 Listiny spadá rozhodnutí členského státu o posouzení nebo zamítnutí žádosti o azyl, k němuž není příslušný podle pokynů uvedených v kapitole III nařízení Dublin II, do působnosti unijního práva. Toto rozhodnutí bylo přijato v souladu s čl. 3 odst. 2 nařízení. V této souvislosti Soudní dvůr uvedl, že čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin II dává členským státům posuzovací pravomoc, která je pro společný evropský azylový systém stanovený SFEU zásadní. Tato posuzovací pravomoc musí být využívána v souladu s ostatními ustanoveními tohoto řízení. Kromě toho členský stát přebírá odpovědnost za žádost o azyl v souladu s nařízením Dublin II, pokud se rozhodne ji sám přezkoumat. V případě potřeby o tom informuje jiný členský stát nebo členské státy, kterých se žádost o azyl týká. V důsledku toho se Soudní dvůr domnívá, že členský stát, který využije posuzovací pravomoci přiznané čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin II, musí být považován za členský stát, který provádí unijní právo pro účely čl. 51 odst. 1 Listiny (body 55, 65 až 69 a první odstavec výrokové části). Následně vyvstala otázka, zda přezkum Protokolu č. 30 o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie ve vztahu k Polské republice a Spojenému království nějak ovlivnil poskytnuté odpovědi, neboť některé z předložených otázek se týkaly povinností Spojeného království, pokud jde o ochranu poskytovanou osobě, na kterou se vztahuje nařízení Dublin II. Soudní dvůr v odpovědi uvedl, že nikoli.

Aby dosáhl tohoto výsledku, zdůraznil, že třetí a šestý bod odůvodnění uvedeného protokolu potvrzují, že uplatňování Listiny v Polsku a ve Spojeném království je nepochybně zachováno, jak je uvedeno v článku 1 protokolu. V takových případech Soudní dvůr rozhodl, že čl. 1 odst. 1 protokolu č. 30 upřesňuje rozsah působnosti článku 51 Listiny a nemá za cíl zprostit Polskou republiku nebo Spojené království povinnosti

dodržovat jeho ustanovení, ani zakázat soudu jednoho z těchto členských států vymáhat dodržování těchto ustanovení (body 116, 119, 120, 122 a bod 4 výroku).

V důsledku toho Soudní dvůr rozhodl, že článek 4 Listiny základních práv Evropské unie je třeba vykládat tak, že vnitrostátní soudy a členské státy nesmějí posílat žadatele o azyl do členského státu, který je za ně odpovědný.

B. Úvaha o dopadu Listiny na judikaturu v oblasti lidských práv v Irsku.

V rámci tohoto oddílu je třeba se podrobněji zamyslet nad tím, jak interakce se Soudním dvorem a Listinou ovlivnila judikaturu v oblasti lidských práv v Irsku. Zejména v oblasti azylového práva, které sice začínalo jako oblast vnitrostátního nebo mezinárodního práva, ale s tím, jak se unijní právní předpisy v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí postupem času rozrůstaly, se dramaticky rozrostly i právní předpisy týkající se této oblasti.³

Z tohoto důvodu irské soudy věnovaly oblasti působnosti Listiny zvláštní pozornost v případech týkajících se přistěhovalectví a azylu. Četná rozhodnutí zdůraznila, že některé pravomoci jsou trvalými svrchovanými pravomocemi státu, jako je například oprávnění k vyhoštění (což znamená, že některá ustanovení Listiny, jako je právo na respektování soukromého a rodinného života podle článku 7, se nepoužijí). V poměrně nedávné věci Vrchní soud rozhodl, že odmítnutí státu poskytnout ubytování, stravu a základní hygienické zázemí sedmnáctiletému mladíkovi, který právě přicestoval z Afghánistánu, bylo protiprávní a konstatoval porušení jeho práva na důstojnost podle Listiny. Po podání žádosti o mezinárodní ochranu v Irsku bylo žadateli sděleno, že ubytování není možné, a místo toho mu byl poskytnut kupón do obchodu Dunnes v hodnotě 25,00 eur. V důsledku toho strávil tři týdny na ulici.⁴

Věc týkající se žádosti o vydání soudního příkazu s cílem zamezit výkonu příkazu k vyhoštění, AO proti Minister for Justice, Equality and Law Reform (č. 3), může nadto obsahovat jednu z nejbližších analýz použitelnosti Listiny ve smyslu jejího rozsahu u irských soudů v posledních letech. Soudce Hogan J. poukázal na to, že výklad článku 51 Listiny je stále předmětem zkoumání unijních soudů.⁵

Méně jednoznačné případy jsou obtížnější. Je možné, že například v případě, kdy stát vykonává diskréční pravomoc podle zákona o evropském zatýkacím rozkazu z roku 2003, se Listina použije, přestože to není bezproblémové, jak uznal soudce Edwards J. ve věci *Minister for Justice and Equality proti D.L.* [2011] IEHC 248. Další obtížné otázky mohou případně vyvstat v souvislosti s rozsahem použití Listiny, pokud se tvrdí, že její použití je založeno na existenci možných náhodných faktorů týkajících se státní příslušnosti a volného pohybu za okolností, které by jinak mohly naznačovat, že se jedná o události čistě vnitrostátní, pokud jde o tento členský stát. Mohla by se Listina

³ Kingston, Suzanne, a Liam Thornton. A Report on the Application of the European Convention on Human Rights Act 2003 and the European Charter of Fundamental Rights: Evaluation and Review (Zpráva o uplatňování zákona o Evropské úmluvě o lidských právech z roku 2003 a Listiny základních práv Evropské unie: Hodnocení a přezkum). Law Society of Ireland, červenec 2015, s. 117

⁴ [S.Y. \(Nezletilý žalovaný svojí přítelkyní Aoife Dare\) proti The Minister for Children a ostatní.](#)

⁵ [A.O. Proti Minister for Justice ,Equality and Law Reform \(č. 3\) \[2012\] IEHC 104.](#)

použít na otázky v tomto případě, kdyby například paní K. byla belgickou státní příslušnicí, která by v tomto státě vykonávala práva volného pohybu? Není nutné, abych tyto širší otázky zkoumal, protože, jak jsem již poznamenal, právo paní K. a dítěte C. pobývat v tomto státě vyplývá výhradně z článku 9 Ústavy na základě jejich postavení jako irských občanů. Nelze ani říci, že by pravomoc státu rozhodnout o vyhoštění vyplývala z práva Evropské unie, neboť jak je uvedeno v zákoně o přistěhovalectví z roku 1999, jedná se spíše o legislativní vyjádření přirozeného práva všech států zakotveného v mezinárodním právu regulovat a kontrolovat své vlastní hranice: viz např. stanoviska soudců Keane J. a Denham J. ve věci *Laurentiu proti. Minister for Justice* [1999] 4 IR 26.“⁶

V jiné význačné věci hrála Listina roli v irském soudním přezkumu rozhodnutí ministra spravedlnosti a rovnosti.⁷ V tomto případě byl žalobce, nigerijský státní příslušník, který požádal o azyl, ale byl odmítnut, zároveň partnerem druhého žalobce. Žalobce tvrdil, že vzhledem k tomu, že jeho vyhoštěním byl porušen článek 8 EÚLP tím, že nebylo respektováno jeho právo na rodinný život, má právo na nápravu na základě rozsudku Soudního dvora ve věci *Zambrano*.⁸ V tomto rozsudku soudce McDermott J. rozhodl, že žalobci neprokázali, že v rozhodnutí žalovaného došlo k zásadnímu pochybení. I když se nejednalo o jeho biologické potomky, práva žalobce byla řádně zohledněna a blaho a nejlepší zájem dětí byly řádně posouzeny. Snaha žalobce prokázat na základě předložených argumentů, že rozhodnutí o zamítnutí zrušení vyhoštění je neplatné, soud nepřesvědčila. Žalobce nadále lhal o tom, kdy do státu přicestoval. Žalobce po celou dobu nerespektoval imigrační a azylové zákony, přičemž nadále vedl rodinný život, ačkoli si byl vědom, v jak nebezpečné situaci se nachází.

V neposlední řadě stojí za zmínku, že se Soudní dvůr a vnitrostátní soudy dostávají do rozporu, například ve věci *Graham Dwyer proti Data Commissioner*. V této věci porota dne 27. března 2015 uznala Grahama Dwyera vinným z vraždy paní Elaine O'Hara. Dne 25. dubna 2015 byl odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí. Při vyšetřování, které vedlo k soudnímu řízení, byly použity údaje z mobilních telefonů získané z telefonu, který žalobci poskytl jeho zaměstnavatel. Zákon z roku 2011 umožňoval uchovávání těchto údajů a přístup k nim. Podle G. Dwyera byly informace získané z jeho telefonu na základě zákona o komunikacích (uchovávání údajů) z roku 2011 neoprávněně použity během soudního řízení před Ústředním trestním soudem v roce 2015. Z pracovního telefonu G. Dwyera byly získány údaje, které určovaly polohu telefonu na daném místě v daném čase. Obžaloba tvrdí, že G. Dwyer použil tyto údaje k připojení k jinému mobilnímu telefonu, který získal a použil ke spojení s E. O'Hara.

Podle G. Dwyera porušuje čl. 3 odst. 1 zákona z roku 2011 čl. 15 odst. 1 směrnice z roku 2002, protože umožňuje rozsáhlé a nerozlišující uchovávání telefonních údajů v rozporu s články 7, 8, 11 a 52 Listiny a články 8 a 10 EÚLP.

⁶ Tamtéž body 31–32.

⁷ [K.I. a ostatní proti Minister for Justice and Equality a ostatní](#) [2014] IEHC 83

⁸ Pokud jde o rozhodnutí ve věci *Zambrano*, viz: [European Citizenship and Fundamental rights: The Zambrano Case](#) (Evropská občanská a základní práva: Věc Zambrano).

Vrchní soud zejména uvedl, že

„požadavky Listiny na Ústavu“ jsou neodůvodněné, protože „irské vyšší soudy mají výlučnou pravomoc vymezit rozsah a meze práv chráněných Ústavou, která byla zaručena po mnoho desetiletí dávno předtím, než byla Listina vyhlášena nebo nabyla právní účinnosti“. Navíc logika, která byla základem rozboru SDEU, nemusí být nutně stejně použitelná i pro rozbor na ústavní úrovni“.⁹

Stát tvrdil, že právní předpisy umožňující přístup k uloženým údajům a jejich využívání orgány mají zásadní význam pro identifikaci, stíhání a potírání závažných trestných činů, včetně kyberkriminality, organizovaného zločinu, organizovaných skupin, vražd a terorismu. Podle irského Vrchního soudu jsou irské právní předpisy týkající se uchovávání telekomunikačních údajů v rozporu s Evropskou úmluvou o lidských právech a unijními právními předpisy.

Soud uvedl, že toto rozhodnutí neznamena, že by rozsudek, kterým byl G. Dwyer odsouzen za vraždu, byl zrušen kvůli telefonním údajům, které byly získány a uchovávány v rozporu s unijními právními předpisy a využity obžalobou během soudního řízení vedeného proti G. Dwyerovi. Dospěl k závěru, že některá ustanovení irských předpisů o uchovávání údajů jsou v rozporu s unijním právem a rozhodnutím Evropského soudu pro lidská práva, čímž zdůraznil přednost evropského práva.

Stát se po jednání u Vrchního soudu, ve kterém byl úspěšný, v roce 2018 úspěšně odvolal k Nejvyššímu soudu, ale ten poté věc postoupil do Lucemburku s odůvodněním, že se týká evropských pravidel pro uchovávání údajů.¹⁰ V důsledku toho SDEU rozhodl, že rozsáhlé a nerozlišující uchovávání lokalizačních údajů a údajů o elektronickém provozu za účelem boje proti závažné trestné činnosti je unijním právem zakázáno. Vnitrostátní právní úprava, která takové uchovávání umožňuje, nemůže být vnitrostátním soudem prohlášena za protiprávní, ani její účinky nemohou být časově omezeny.¹¹

Důkazy proto souhrnně ukazují, že význam Listiny v irské judikatuře je již nyní pozoruhodný v oblastech, jako je ochrana údajů, rodinné právo, azylové/imigrační právo, právo týkající se evropského zatýkácího rozkazu a pracovní právo a právo sociálního zabezpečení. Význam Listiny se však projevil také například v oblasti práv obchodních společností. Je jisté, že účinek Listiny bude i nadále stoupat s tím, jak se bude rozšiřovat působnost unijního práva na oblasti, o nichž se v současné době uvažuje.¹² Proto je pravda, že irští advokáti využívají Listinu na podporu svých stanovisek ve věcech týkajících se unijního práva stále častěji, protože si více uvědomují její možnosti podpořit jejich stanoviska a ovlivnit soudní řízení. Pokud tento model přetrvá, možná se soudy budou postupně seznamovat také s Evropskou úmluvou o lidských právech, jak to nakonec udělaly s Listinou, aby získaly další znalosti

⁹ [Dwyer v. Commissioner of an Garda Síochána, 351/2015, 6, prosince 2018.](#)

¹⁰ C-140/20 – 1, viz rovněž: [showPdf.jsf \(europa.eu\)](#)

¹¹ [C-140/20.](#)

¹² Viz poznámka č. 6, Kingston and Thornton.

o použitelnosti Listiny, souvislostech, v nichž ji lze použít, a významu jednotlivých práv pro řešení sporů v irském právu.¹³

¹³ Gráinne de Búrca, The Domestic Impact of the EU Charter of Fundamental Rights (Vnitrostátní dopad Listiny základních práv EU) (2013) 49 Irish Jurist, s.63